

Kapital u zemljama u razvoju

Orbanić, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:185229>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-02**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Martina Orbanić

„OBILJEŽJA GOSPODARSTVA ISTARSKJE ŽUPANIJE“

Završni rad

Pula, 2015.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
Fakultet ekonomije i turizma
«Dr. Mijo Mirković»

Martina Orbanić

„OBILJEŽJA GOSPODARSTVA ISTARSKE ŽUPANIJE“

Završni rad

JMBAG: 0303012870

Studijski smjer: Management i poduzetništvo

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Mentor: Doc. dr. sc. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, rujan 2015.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Martina Orbanić, kandidatkinja za prvostupnicu ekonomije (Management i poduzetništvo) ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student:

U Puli, 28.9.2015.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. GOSPODARSTVO ISTARSKJE ŽUPANIJE	3
2.1. Povijesni pregled	3
2.2. Demografska obilježja	5
3. ANALIZA GOSPODARSKE STRUKTURE ISTARSKJE ŽUPANIJE.....	7
3.1. Poduzetnička i financijska infrastruktura	7
3.1.1. Poduzetničke zone.....	7
3.1.2. Poduzetnički i tehnološki inkubatori	8
3.1.3. Klasteri.....	9
3.2. Međunarodna suradnja i EU projekti.....	11
3.3. Konkurentnost	12
4. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	19
4.1. Prerađivačka industrija	20
4.2. Ribarstvo.....	22
4.3. Trgovina.....	23
4.4. Graditeljstvo	24
5. TURIZAM I ZELENO GOSPODARSTVO U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	26
5.1. Turizam.....	26
5.2. Razvoj ruralnog turizma	28
5.3. Promicanje održivog gospodarstva.....	31
6. RAZVOJ PROMETA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI.....	35
6.1. Cestovni promet.....	36
6.2. Željeznički promet.....	38
6.3. Pomorski promet.....	39
7. RAZVOJNI PROGRAMI I STRATEGIJE ISTARSKJE ŽUPANIJE.....	40
7.1. Regionalni operativni program	40
7.2. Županijska razvojna strategija	45
8. ZAKLJUČAK	47
9. LITERATURA	49
10. POPIS TABLICA, SLIKA I GRAFIKONA	51

1. Uvod

Istarska županija je najzapadnija hrvatska županija koja ujedno uključuje najveći dio Istarskog poluotoka. Prepoznatljiva je po svojim ljepotama i znamenitostima koje se viđaju samo na ovim prostorima te je zbog toga najposjećenija turistička regija u Republici Hrvatskoj. Istarska je županija također jedna od gospodarski najrazvijenijih županija na teritoriju Republike Hrvatske. Tome svjedoče činjenice o poticanju razvoja poduzetništva i poduzetničke infrastrukture kroz razvoj potpornih institucija, izgradnjom poduzetničkih zona te različitim programima i edukacijama. Osim poduzetništva razvijena je i poljoprivreda, pa stoga vinogradarstvo, maslinarstvo postižu veliki napredak. Dobra prometna povezanost između Europe i Mediterana, očuvanost prirodnih bogatstava te suradnja s inozemstvom čini Istru prepoznatljivom za investitore i njihova ulaganja.

Cilj ovog završnog rada je analizirati obilježja gospodarstva Istarske županije, izdvojiti najvažnije čimbenike koji njezino gospodarstvo čine prepoznatljivim i prema kojima je vodeća u odnosu na ostale županije Republike Hrvatske. Rad također sadrži analize statističkih podataka koji se vežu uz gospodarstvo, te analizu razvojnih potencijala Istarske županije.

Završni rad se pored uvoda i zaključka sastoji od osam poglavlja.

U drugom se poglavlju opisuje gospodarstvo Istarske županije u doba antike te koje su djelatnosti bile aktualne u to doba. Također u ovom se poglavlju mogu naći podaci o demografskoj strukturi Istarske županije.

Treće poglavlje vezano je za poduzetničku i financijsku strukturu Istarske županije gdje su pobliže opisane značajke poduzetničkih zona, poduzetničkih i tehnoloških inkubatora te klastera, a navedeni su i neki značajni EU projekti. Konkurentnost je veoma važna značajka gospodarstva Istarske županije te je isto tako analiziran profil Istarske županije unutar Regionalnog indeksa konkurentnosti.

U četvrtom poglavlju navedene su najvažnije grane djelatnosti u Istarskoj županiji. U prvom je redu opisana prerađivačka industrija kao vodeća grana djelatnosti u Istri. Tu se mogu pronaći i informacije o ribarstvu, trgovini i graditeljstvu, te o najpoznatijim poduzećima koji se bave tim djelatnostima.

Peto poglavlje sadrži podatke o razvoju turizma i ruralnog turizma u unutrašnjosti Istre koje se uvelike razvija iz godine u godinu. Opisana je i akcija „Hrvatski proizvod za hrvatski turizam“ koja govori o tome kako domaće proizvode integrirati u turističku ponudu. Promicanje održivog gospodarstva također je dio ovog poglavlja te se tu opisuje udruga „Zelena Istra“ i njezini programi za edukaciju o zaštiti okoliša.

Šesto poglavlje razmatra razvoj prometa u istarskoj županiji te utjecaj cestovnog, željezničkog i pomorskog prometa na njeno gospodarstvo.

Sedmo poglavlje sadrži podatke o Regionalnom operativnom programu Istarske županije kojeg je razradila Istarska razvojna agencija (IDA) i Istarska županija te o Županijskoj razvojnoj strategiji koja je uslijedila nakon Regionalnog operativnog programa.

U analizi podataka korištene su metode analize i sinteze, indukcije i dedukcije te komparativna metoda.

2. Gospodarstvo Istarske županije

2.1. Povijesni pregled

Gospodarska povijest Istre u antici iznimno je široka i značajna. Ona je uvelike uvjetovana prirodnim značajkama Istre. Kraško područje s malo pitke vode i slabije obradivom zemljom proteže se čitavom južnom i zapadnom dijelu poluotoka, dok je središnji i sjeverni dio plodniji i vodom bogatiji. Naseljavanju su više od prirodnih datosti pogodovali i prometni uvjeti, jer je zapadna obala bolje povezana sa vanjskim svijetom, zahvaljujući moru kao univerzalnoj komunikaciji i bila gušće naseljena. O snazi i značaju gospodarstva, uglavnom poljoprivrednog karaktera, svjedoči naročito gustoća arheoloških nalaza ruralne arhitekture, tj. izvangradskih građevina koje su bile središta ili pomoćne zgrade zemljišnih imanja. Sve druge naseobine pripadale su tipu manjih anglomeracija s jednom ili dvije zgrade s jednim vlasnikom, a mogu se usporediti sa „stancijama“, seoskim domaćinstvima koje i danas postoje na području južne i zapadne Istre. Sličnoga su oblika bile i rezidencijalne stambene vile uz morsku obalu. Uz njih je morao postojati zemljoradnički proizvodni dio, koji je vlasniku priskrblijavao sredstva za život u vidu hrane i proizvoda koji su se plasirali na okolno tržište. Da je proizvodnja maslinovog ulja (i vina) bila vjerojatno najznačajnija poljoprivredna djelatnost, razaznaje se i po broju i značaju arheoloških lokaliteta na kojima je zabilježena prisutnost ostataka kamenih elemenata tijeskova i mlinova. Druge gospodarske djelatnosti zanatskog tipa, poput obrade tkanina, proizvodnje keramičkih predmeta, ribolov i ribogojenje, također su posvjedočene u Istri arheološkim nalazima graditeljskog karaktera. Još je jedna vrsta građevina koja se može arheološki potvrditi, a u potpunosti je svezi s gospodarskom djelatnošću, jesu skladišta. Nalazimo ih kod svih bolje istraženih ruralnih građevina, iako su prepoznatljivija ona s dolijama, keramičkim posudama za čuvanje ulja i vina. Srednje uljare i vinarije imale su i do 60 dolija u prostoriji skladišta, jer se i ulje i vino proizvodilo u jednom dijelu godine, a zatim se moralo čuvati do trenutka prodaje. Skladišta drugih namirnica teže je prepoznati unutar sklopa građevine, ali postojala su također skladišta žita i drugih namirnica potrebnih za svakodnevni život, skladište sijena i druge stočne hrane za zimsko razdoblje. O značaju poljoprivrede u Istarskom antičkom gospodarstvu, svjedoče i podaci koje donose pisani izvori. Značaj poljoprivrede ne čudi, jer je to bila osnovna djelatnost ogromne većine stanovništva. Samo 10 – 20% populacije bavilo se zanatskim ili uslužnim djelatnostima. Kao što je utvrđeno Istra je bila najpoznatija kao proizvođač

maslinovog ulja, koje se preko emporija¹ u Akvileji izvozilo u susjedne pokrajine i udaljene krajeve. Vino je također bilo značajni predmet proizvodnje i trgovine, no ono je više služilo za zadovoljavanje potreba lokalnog tržišta. Istra možda nije bila veliki proizvođač žitarica, ali su proizvedene količine sigurno bile dovoljne za prehranjivanje i preživljavanje lokalnog stanovništva. Jedini sačuvani podatak o izvozu žitarica iz Istre u susjedne krajeve poznat je iz VI. stoljeća (Kasiodor). Iznimnu važnost u gospodarstvu uopće, pa i u gospodarstvu antičke Istre, imaju putevi i povezanost s vanjskim svijetom. Ceste su u Istri poznate samo u osnovnim pravcima, na temelju pretpostavki i razmatranja fizičkog oblika terena. Jedna je osnovna cesta spajala koloniju u Trstu s Porečom i Pulom, a druga je izlazila iz Pule, prolazila Nezakcijem i išla duž istočne obale Istre do Tarsatike. Važna je i kopnena prometnica koja je izravno povezivala Akvileju sa Tarstikom, po visoravni sjeverno od Ćićarije, otprilike pravcem današnje ceste Rijeka – Trst. Međutim ceste su imale sekundarni značaj u odnosu na morske plovne puteve, jer je čitav poluotok bio izvan glavnih kopnenih puteva Italija – Panonija. Zato su izniman značaj imale luke, naročito gradske, jer su predstavljale osnovne točke plovidbe od Akvileje i Ravenne duž istočne obale Jadrana i dalje prema Grčkoj i istočnom Sredozemlju. Ovi su izlazi na more bili važni za poljoprivredna imanja u primorskom pojasu, jer se tim putem jednostavnije i jeftinije odvozilo proizvedeno ulje, vino i druge namirnice, a istovremeno odvozile iz većih obalnih gradova ili drugih prekomorskih krajeva druge neophodne potrepštine koje se na imanju nisu mogle proizvoditi ili uzgajati. Zato su morski putevi bili mnogo značajniji od kopnenih, zato su ostaci ruralnih građevina brojniji uz obalu i u uskom pojasu uz nju, zato se naseobine ne grupiraju oko cestovnih pravaca.²

¹ emporij (grč.), veliko svj. tržište; velika luka i prometno čvorište

² Matijašić, R. Gospodarstvo antičke Istre – Arheološki ostaci kao izvori za poznavanje društveno – gospodarskih odnosa u Istri i antici, Zavičajna naklada „Žakan Juri“, Pula, 1998., str. 463 - 472

2.2. Demografska obilježja

Istarska je županija smještena na izrazito povoljnom geografskom području, na najvećem jadranskom poluotoku te samim time predstavlja poveznicu između srednjoeuropskog kontinentalnog prostora sa mediteranskim. Zauzima 4,97% od ukupne površine Republike Hrvatske što je svrstava na 10. mjesto u odnosu na druge županije. Istarsku županiju čine sljedeće jedinice lokalne samouprave: 10 gradova (Buje, Buzet, Labin, Novigrad, Pazin, Poreč, Pula, Rovinj, Umag, Vodnjan) i 31 općina (Bale, Barban, Brtonigla, Cerovlje, Fažana, Funtana, Gračišće, Grožnjan, Kanfanar, Karojba, Kaštelir – Labinci, Kršan, Lanišće, Ližnjan, Lupoglav, Marčana, Medulin, Motovun, Oprtalj, Pićan, Raša, Sveti Lovreč, Sveta Nedelja, Sveti Petar u Šumi, Svetvinčenat, Tar – Vabriga, Tinjan, Višnjan, Vižinada, Vrsar i Žminj). Stanovništvo je temeljni čimbenik preobrazbe regionalnih struktura i jedan od ključnih parametara cjelokupnog gospodarskog, društvenog i demografskog razvoja. Gospodarske odrednice razvoja stanovništva potrebno je analizirati uvažavajući činjenicu da stanovništvo ima ulogu potrošača i proizvođača. Promjene u razvoje stanovništva koje nastaju zbog procesa društveno – gospodarskog razvoja, same utječu na taj razvoj, odnosno prisutan je odnos reciprociteta. Poznavanje dinamike, strukture i distribucije ekonomski aktivnog stanovništva bitno je u kreiranju politike i programa efikasnog korištenja ljudskih resursa. Prema ukupnom broju stanovnika Istarska županija je u povoljnijem položaju u odnosu na nacionalni prosjek kao i u odnosu na neke od županija. Bitno je napomenuti da je stanovništvo u Istarskoj županiji većinom koncentrirano oko većih središta (71% stanovništva živi u gradovima, a 29% u općinama) i uz obalu (u priobalnim jedinicama lokalne samouprave živi oko 88% stanovnika, dok svega 12% živi u unutrašnjosti).³

³ Škabić – Kersan, I. i Afrić Rakitovac, K. Klasteri i gospodarski potencijali Istarske županije, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2011. str. 131 - 134

Tablica 1: Prirodno kretanje stanovništva u 2012. i 2013. godini po županijama

Županija	2012.			2013.		
	Ukupno rođeni	Ukupno umrli	Prirodni prirast	Ukupno rođeni	Ukupno umrli	Prirodni prirast
Republika Hrvatska	41771	51710	-9939	39939	50386	-10447
Zagrebačka	3267	3515	-248	3077	3505	-428
Krapinsko – zagorska	1190	1898	-708	1152	1882	-730
Sisačko - moslavačka	1543	2385	-842	1337	2453	-1116
Karlovačka	1051	1956	-905	1048	1849	-801
Varaždinska	1643	2251	-608	1519	2154	-635
Korivničko - križevačka	1092	1575	-483	1113	1456	-343
Bjelovarsko - bilogorska	1132	1772	-640	1092	1725	-633
Primorsko - goranska	2504	3632	-1128	2422	3440	-1018
Ličko - senjska	400	893	-493	396	842	-446
Virovitičko- podravska	794	1184	-390	790	1172	-382
Požeško - slavonska	736	1014	-278	703	1008	-305
Brodsko - posavska	1563	2035	-472	1512	1917	-405
Zadarska	1766	1889	-123	1688	1787	-99
Osječko - baranjska	2919	4096	-1177	2786	3825	-1039
Šibensko - kninska	918	1448	-530	890	1452	-562
Vukovarsko - srijemska	1772	2325	-553	1593	2261	-688
Splitsko - dalmatinska	4726	4651	75	4313	4590	-277
Istarska	1832	2302	-470	1801	2167	-366
Dubrovačko - neretvanska	1324	1371	-47	1252	1314	-62
Međimurska	1205	1189	16	1201	1227	-26
Grad Zagreb	8394	8329	65	8254	8360	-106

Izvor: DZZS, Statistički ljetopis 2013./2014., Državni zavod za statistiku,

<http://www.dzs.hr>

Iz tablice 1 možemo vidjeti da je u promatranom razdoblju vidljiva malo bolja situacija što se tiče prirodnog prirasta Istarske županije. Naime prirodni prirast se u 2013. godini smanjio za 22,13% u odnosu na prethodnu 2012. godinu. Istarska se županija prema prirodnom prirastu nalazila na osmom mjestu. Najveći negativni prirodni prirast imala je Sisačko – moslavačka županija.

3. Analiza gospodarske strukture Istarske županije

3.1. Poduzetnička i financijska infrastruktura

3.1.1. Poduzetničke zone

Temeljem istraživanja potreba istarskih poduzetnika, te analizom kreditnih zahtjeva više od 1.800 poduzetničkih projekata, potreba za poslovnim prostorom utvrđena je kao najveća i najčešća. Sukladno navedenim potrebama utvrđene su smjernice razvoja poslovnih zona i industrijskih parkova u Istarskoj županiji. Na temelju postojeće prostorno – planske dokumentacije, infrastrukturne opremljenosti i raspoložive radne snage u okruženju, identificirane su 34 strateške zone sa statusom prioriteta. Na taj način utvrđene strateške zone zauzimaju površinu veću od 1.300 ha. Cilj kreiranja poduzetničkih zona je da se poduzetnicima omogući postizanje trajnog rješenja po pitanju poslovnog prostora, vodeći računa o funkcionalnosti prostora te o racionalizaciji pri izgradnji i budućem korištenju prostora. Isto tako cilj je ostvarenje pozitivnih efekata kao što su: rast i razvoj poduzetnika, stvaranje novih poduzetnika, otvaranje novih radnih mjesta, stvaranje mogućnosti za ulaganje i ostvarenje direktnih investicija, razvoj novih tehnologija, stvaranje mogućnosti za izmještanje proizvodnih djelatnosti iz gradskih područja, kreiranje povoljne poduzetničke klime u okruženju, poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva, povećanje konkurentnosti gospodarstva, razvoj lokalne zajednice i regije, povećanje udjela proizvodnje u ukupnom gospodarstvu i dr. Udruživanjem namjenskih sredstava iz proračuna jedinice lokalne samouprave, Istarske županije i resornog ministarstva vrši se investiranje u zone, a Istarska razvojna agencija sukladno prihvaćenom modelu financiranja i upravljanja vodi računa o posebnostima svake pojedine zone, provodi i koordinira postupak izrade potrebne dokumentacije, faznu realizaciju infrastrukturnog opremanja zone i marketing poduzetničke zone. U dosadašnjem tijeku provedbe predmetnog programa u zone u Istarskoj županiji uloženo je gotovo 168 milijuna kuna. Poduzetničke zone u Istarskoj županiji udovoljavaju svim zadanim ciljevima propisanim od Vlade Republike Hrvatske glede dostupnosti infrastrukture te ostalih preduvjeta za razvoj te minimalnih uvjeta i sadržaja poslovnih zona. Sve poduzetničke zone nalaze se u blizini većih naselja. Poslovne aktivnosti u zonama su pretežito proizvodnog karaktera, usmjerene izvozu, odnosno supstituciji uvoza. Tome govori u prilog i vanjsko – trgovinska bilanca Istarske županije. Zone su ravnomjerno raspoređene na području čitave županije u cilju ujednačenog regionalnog razvoja. Ulaganje u poduzetničku infrastrukturu u Istarskoj županiji adekvatno je popraćeno ulaganjima usmjerenim na

oplemenjivanje predmetne infrastrukture, a sadržano je u financijskoj potpori poduzetnicima, jamstvima za poduzetnike, edukaciji i ostalim uslugama neophodnih za stvaranje novih kao i za rast i razvoj postojećih poduzetnika. IDA koordinira razvoj poduzetničkih zona, pruža savjetodavne usluge poduzetnicima te provodi i poticajne kreditne linije za razvoj poduzetništva na području Istarske županije. Razvoj poduzetničke infrastrukture i stvaranje povoljne poduzetničke klime od presudnog je značaja za razvoj cjelokupnog gospodarstva Istarske županije.⁴

3.1.2. Poduzetnički i tehnološki inkubatori

S ciljem poticanja malog poduzetništva, odnosno željom da se poduzetnicima olakša pokretanje vlastitog posla, 2005. godine unutar IDA – e pokrenut je poduzetnički inkubator „Izazov“. Mladim školovanim ljudima koji tek pokreću posao kroz ovaj se projekt osigurava prvi poslovni prostor i savjetodavna pomoć, a pruža im se i mogućnost financiranja putem djelovanja jamstvenog fonda. Postupak je zamišljen tako da se novoosnovanim tvrtkama putem natječaja dodjeljuje poslovni prostor koji potom subvencionirano mogu koristiti od šest mjeseci do maksimalno tri godine.

Ciljevi poduzetničkog inkubatora su da olakšava poduzetnicima pokretanje vlastitog posla nakon završenog školovanja, pružanje servisa poduzetnicima u inkubatoru putem opremanja i održavanja uredskih prostora, provedba edukacija za poduzetnike u inkubatoru, djelovanje info punkta i web portala inkubatora. Poduzetničkim inkubatorom se pružaju usluge edukacije poduzetnika pokrivajući teme upravljanja malim i srednjim poduzećima, marketinga, izrade poslovnog plana, informatike, računovodstva i slično.

U IDA – inom poduzetničkom inkubatoru „Izazov“ trenutno djeluju tvrtke:

Burasolar d.o.o. , LANGO obrt, Rural koncept d.o.o. , IDEO PLAN d.o.o. , Projektna kutija d.o.o. , TOP SERVIS d.o.o. , ARS INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE d.o.o. , ATTESTOR d.o.o. , Inspiracija d.o.o.⁵

Tehnološki inkubator djeluje kao poduzetnički inkubator, s više od 500 m² poslovnog prostora te pomaže malim poduzetnicima u realizaciji njihovih poduzetničkih inicijativa u

⁴ Istarska županija, Program razvoja poduzetničkih zona 2010. – 2014., Pula, travanj 2013. Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=23> (Pristupljeno 29. kolovoza 2015.)

⁵ Istarska razvojna agencija, Poduzetnički inkubator, Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=26> (Pristupljeno: 29. kolovoza 2015.)

početnoj fazi rasta i razvoja. Glavni cilj pri realizaciji projekta bio je nadogradnja postojeće infrastrukture za inovativno istraživanje i razvoj gospodarstva Istarske županije kako bi se pružila kvalitetna podrška osnivanju malih inovativnih start up tvrtki uz postojeći Centar za istraživanje METRIS. Sastoji se od 10 modularnih ureda koji se mogu prilagođavati potrebama korisnika. Uz urede korisnici mogu koristiti salu za sastanke i prezentacije te informatički kabinet. Kao ciljeve tehnološkog parka možemo navesti uspostavu inkubacijskog centra za tehnološki inovativna start – up poduzeća te uspostavu mehanizama za unaprjeđenje postojećih tehnološko inovativnih poduzeća, pružanje servisa poduzetnicima u inkubatoru u obliku tehničke, savjetodavne podrške (consulting, treninzi zaposlenika, marketing, internet portal), poboljšanje transfera znanja sa sveučilišta u gospodarske subjekte, identifikacija tehnološko inovativnih projekata i motivacija za pokretanje inkubacijskog procesa te olakšano financiranje preko jamstvenog fonda IDA – e.⁶

3.1.3. Klasteri

Glavni cilj osnivanja klastera na području Istarske županije je podizanje konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, te gospodarstva Istarske županije u cjelini. Pokretanje i osnivanje klastera zahtijevalo je opsežne radnje i uključivanje gotovo svih sudionika koji na bilo koji način mogu pridonijeti uspjehu klastera, od promicanja ideje do samog zaživljavanja klastera. Formiranje klastera u Istarskoj županiji predstavlja zajedničku inicijativu javnog, privatnog te razvojno – istraživačkog i znanstvenog sektora koji na bilo koji način mogu pridonijeti uspostavi klastera. Što se tiče ostalih zemalja razvoj klastera pridonosi rastu produktivnosti, inovativnosti i konkurentnosti povezanih poduzeća te se istovremeno jača konkurentnost regija i ukupnog nacionalnog gospodarstva.⁷

U Istarskoj županiji među poznatijim klasterima je Vinistra – klaster za promociju vina Istre. Strateški ciljevi klastera Vinistra su promicanje , razvoj i unaprjeđivanje vinarstva u istarskoj županiji, utvrđivanje zajedničkih razvojnih interesa istarskih proizvođača vina, zalaganje za zaštitu domaće tehnologije i znanja, razvoj međusobnih odnosa proizvođača vina te podupiranje suradnje u pripremi i provedbi projekata financiranih iz sredstava Republike Hrvatske, jedinica lokalne i regionalne samouprave, te fondova Europske unije i drugih međunarodnih izvora financiranja. Aktivnosti klastera Vinistra su organiziranje i koordinacija

⁶ Istarska razvojna agencija, Tehnološki inkubator, Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=499> (Pristupljeno: 29. Kolovoza 2015.)

⁷ Istarska razvojna agencija, Klasteri, Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=25> (Pristupljeno: 29. Kolovoza 2015.)

zajedničke promidžbe i nastupa na tržištu, proizvodnja kvalitetnih vina, organiziranje sustava i kontrole kvalitete standarda IQ, zajedničke aktivnosti promocije tipičnih istarskih proizvoda na domaćem i inozemnom tržištu, suradnja sa obrazovnim i znanstveno – istraživačkim institucijama te ostalim fizičkim i pravnim osobama koje podupiru rad klastera.⁸ Također Vinistra jednom godišnje organizira izložbu vina i vinarske opreme koja se održava u dvorani Žatika u Poreču. Na toj izložbi vinari predstavljaju svoja vina kroz degustaciju u kojoj uživaju mnogobrojni posjetitelji. Ta se vina nude na mnogim vinskim kartama istarskih restorana i hotela.

Sljedeći poznati klaster u Istarskoj županiji je Automobilski Cluster Hrvatske – ACH G.I.U. Taj je klaster osmišljen kao rješenje za savladavanje prepreka s kojima se suočavaju gospodarski subjekti koji direktno ili indirektno djeluju u sektoru automobilske industrije Hrvatske. Automobilski Cluster Hrvatske želi stvoriti pouzdanu mrežu dobavljača za globalne proizvođače automobile u raznim segmentima, osiguravajući proizvode višeg stupnja kompleksnosti te veće dodane vrijednosti. Članice tog klastera su: Istarske razvojna agencija (IDA), P.P.C. Buzet d.o.o. , Labinprogres TPS d.o.o. , Obrt „Atlantica“ Buzet, Karton – pak d.o.o. Buzet. Aktivnosti klastera koje su u provedbi su organizacija i operativni rad klastera, edukacija članica i povezivanje sa visokoškolskim ustanovama. U planu je i uključivanje ACH g.i.u. u Klaster konkurentnosti Hrvatske u automobilskoj industriji, a u sklopu IPA IIIc projekta „Ministarstva Podrška razvoju klastera“. Klaster se osniva s ciljem razvoja budućih zajedničkih projekata svih klastera u automobilskoj industriji na nacionalnoj razini i samim time s ciljem podizanja konkurentnosti u tom segmentu.

Treći klaster u Istarskoj županiji je Informacijsko tehnološki klaster Istre. Klaster je osnovan inicijativom IDA – e, Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i šest poduzetnika. Osnovan je s ciljem da se savladaju prepreke i barijere sa kojima se suočavaju gospodarski subjekti koji direktno ili indirektno djeluju u informacijsko tehnološkom sektoru Istre i Hrvatske. Glavni cilj Informacijsko tehnološkog klastera Istre je promicanje, razvitak i unaprjeđivanje informatičko komunikacijskih tehnologija informatičkih tvrtki istarske županije te zalaganje za zaštitu domaće tehnologije i znanja. Članice klastera su: IDA, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma „dr. Mijo Mirković“, Istra informatički inženjering d.o.o., Poretti, Istracom d.o.o., Fwd grupa, Tailored Development d.o.o., Mijena d.o.o., Nativa, Info

⁸ Istarska razvojna agencija, Vinistra – klaster za promociju vina Istre, Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=502> (Pristupljeno: 29. Kolovoza 2015.)

Progress d.o.o., In Istrien j.d.o.o., Mali Mol d.o.o., Internet plus d.o.o. U inicijalnoj fazi klaster je bio usmjeren na udruživanje poduzeća koji djeluju u informacijsko tehnološkom sektoru Istarske županije, no puni efekt se može postići udruživanjem ICT tvrtki i u drugim regijama te stvaranjem saveza regionalnih klastera, a koji bi na nacionalnoj razini objedinio interese znanjem intenzivnog dijela ICT industrije u Republici Hrvatskoj.

3.2. Međunarodna suradnja i EU projekti

Istarska županija prati i sudjeluje u svim europskim programima koji su dostupni za financiranje projekata u Republici Hrvatskoj kao i drugim mogućnostima za financiranje iz inozemnih izvora. Dostupni se programi mogu podijeliti na pretpristupne programe koji su namijenjeni zemljama koje se nalaze u procesu pristupanja Europskoj uniji, programi Zajednice koji predstavljaju tematske programe, a koji su namijenjeni prije svega zemljama članicama Europske unije. Dosadašnja iskustva sudjelovanja u takvim programima i projektima, uz realizaciju konkretnih projektnih ciljeva, ostvarenom direktnom ili indirektnom financijskom koristi temelj su znanja neophodnog za uspjeh. Međuregionalna i međunarodna suradnja, odnosno EU projekti vrlo su bitni segmenti djelovanja Istarske razvojne agencije. Temeljem proteklih godina IDA je ostvarila vrlo dobru suradnju s raznim institucijama i razvojnim agencijama u zemlji i inozemstvu te je kroz višegodišnju suradnju realiziran niz značajnih projekata. IDA je do sada bila uključena u provedbu čak 26 projekata, djelomično financiranih iz predpristupnih fondova EU. Budžet IDA – e u provedenim EU projektima iznosi više od 3.500.000,00 EUR.⁹ Najveći projekt IDA – e ostvaren uz pomoć EU sredstava je projekt uspostave Centra za istraživanje metala (METRIS), u koji je do sada uloženo 1.500.000,00 milijuna EUR. Istarska županija putem Odjela za međunarodnu suradnju i europske poslove prati dostupnost programa i pruža potporu za njihovo korištenje, kako za županijske institucije, tako i za sve potencijalne korisnike iz javnog sektora, gospodarstva, civilnog društva, fizičkih osoba koje djeluju na području županije. Kao što je navedeno najveći projekt je METRIS plus. METRIS plus ima za cilj poboljšati istraživačko – inovacijske kapacitete jedranskog prekograničnog područja putem zajedničkih istraživačkih projekata te suradnje institucija u javnom, privatnom, akademskom te istraživačkom sektoru. Specifični cilj projekta je ojačati znanstvene, tehnološke i istraživačke kapacitete prekograničnog područja u sektoru eko – inovacija te podržati inicijative koje razvijaju eko –

⁹ Istarska razvojna agencija, Međunarodna suradnja i EU projekti, Dostupno na: <http://ida.hr/index.php?id=34> (Pristupljeno: 29. kolovoza 2015.)

inovativne tehnologije u sustavima pročišćavanja otpadnih voda. METRIS plus se sastoji od niza analiza i studija slučaja trenutnih tehnologija i uređaja koji se koriste kao eko – filteri u svim regijama uključenim u partnerstvo s ciljem sumiranja zajedničkih problema koji utječu na cijelo područje Jadrana. Partneri određuju strateške ciljeve u području istraživanja trenutno korištenih tehnologija i uređaja. Zajednički pilot projekt predložen u projektu usmjeren je na temu poboljšanja tehnologija u malenim pročišćivačima otpadnih voda stvaranjem eko – inovativnog koncepta i prototipa posebnog pročišćivača napravljenog od metalnih dijelova. Prototip je testiran u laboratorijskim uvjetima i na stvarnoj lokaciji. Projekt je započeo u ožujku 2011., a okončao u veljači 2014. godine, te ukupna mu je vrijednost 1.768.374,00 EUR.¹⁰

3.3. Konkurentnost

Što se tiče konkurentnosti Istarska županija zauzima vodeća mjesta na ljestvicama. Tome najbolje može posvjedočiti Regionalni indeks konkurentnosti, čije istraživanje već treću godinu provodi nacionalno vijeće za konkurentnost.

Regionalna konkurentnost govori o kvaliteti faktora, politika i institucija koji svojom isprepletenošću utječu na održivu produktivnost u nekoj podnacionalnoj administrativnoj ili upravnoj cjelini. U tom kontekstu cilj i uloga praćenja podnacionalne konkurentnosti leži u procjeni kvalitete poslovnog okruženja i poslovnog sektora te u procjeni kvalitete njihove interakcije. Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske temelji se na kombinaciji statističkog podindeksa, koji se sastoji od 8 stupova konkurentnosti opisanih sa 116 pojedinačnih indikatora i anketnog podindeksa, koji se sastoji od 9 stupova konkurentnosti opisanih sa 68 anketnih indikatora, za svaku županiju. Na taj način omogućena je međusobna usporedba administrativnih (NUTS 2) i upravnih (NUTS 3) jedinica na podnacionalnoj razini. Budući da je u izračun RIK-a uključen niz indikatora kvalitete života, RIK daje bogatu i kvalitetnu podlogu za kontinuirano praćenje regionalne konkurentnosti Hrvatske u smislu kvalitete faktora o kojima ovisi atraktivnost nekog područja za poslovanje i življenje.

¹⁰ Istria Communicating Europe, Projekt METRIS plus, Dostupno na: http://www.istra-europa.eu/news/detailed/projekt-metris-plus#.Ve6_uxHtmko (Pristupljeno: 23. kolovoza 2015.)

Slika 1: Promjene u rangiranju županija po konkurentnosti

Županija	2013.	2010.	2007.
Grad Zagreb	1	2	1
Varaždinska	2	1	4
Istarska	3	3	3
Međimurska	4	4	2
Primorsko-goranska	5	7	6
Zadarska	6	6	9
Zagrebačka	7	5	5
Koprivničko-križevačka	8	12	7
Splitsko-dalmatinska	9	8	8
Dubrovačko-neretvanska	10	9	10
Osječko-baranjska	11	13	14
Krapinsko-zagorska	12	11	15
Karlovačka	13	14	12
Šibensko-kninska	14	10	13
Bjelovarsko-bilogorska	15	15	11
Brodsko-posavska	16	16	18
Ličko-senjska	17	18	19
Virovitičko-podravska	18	17	17
Sisačko-moslavačka	19	19	16
Vukovarsko-srijemska	20	20	21
Požeško-slavonska	21	21	20

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013., str. 21, Dostupno na: www.konkurentnost.hr/lgs.axd?t=16&id=489 (Pristupljeno: 12. Rujna 2015.)

U 2013. godini vidljive su promjene u profilu konkurentnosti pojedinih županija, ali najmanje konkurentne županije to su i ostale, a najkonkurentnije su zadržale prijašnji status. Grad Zagreb, Varaždinska, Istarska, Međimurska i Primorsko – goranska županija zauzimaju prvih pet mjesta prema regionalnom indeksu ukupne konkurentnosti. Istarska županija već treću godinu zaredom zadržava 3. mjesto na ljestvici konkurentnosti. (Slika 1)

Slika 2: Statistički indikatori – usporedba ranga 2010. i 2013. godine godine i profil konkurentnosti Istarske županije

Istarska	2010.	2013.	Prosjek Hrvatska 2013.*
Demografija, zdravlje i kultura	2	4	8
Obrazovanje	2	9	9
Osnovna infrastruktura i javni sektor	1	5	9
Poslovna infrastruktura	6	9	12
Investicije i poduzetnička dinamika	1	7	10
Razvijenost poduzetništva	1	1	9
Ekonomski rezultati - razina	1	1	9
Ekonomski rezultati - dinamika	21	5	11

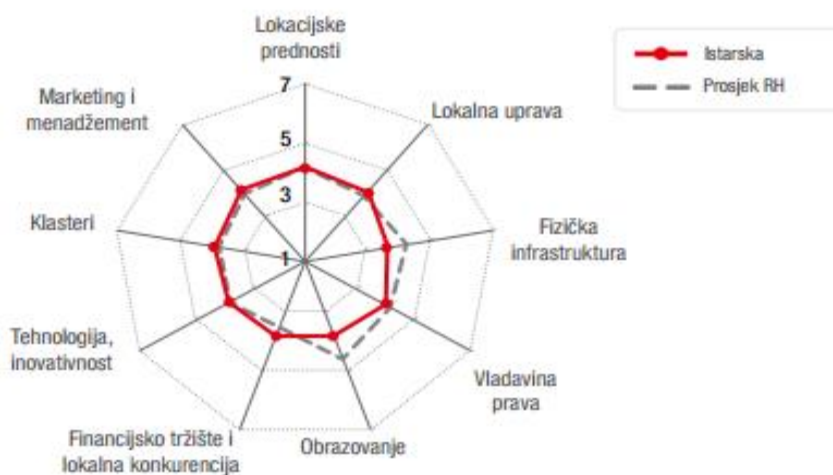
Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013., str. 119, Dostupno na: www.konkurentnost.hr/lgs.axd?t=16&id=489 (Pristupljeno: 12. Rujna 2015.)

Statističke indikatore čine: demografija, zdravlje i kultura, obrazovanje, osnovna infrastruktura i javni sektor, poslovna infrastruktura, investicije i poduzetnička dinamika, razvijenost poduzetništva te ekonomski rezultati – razina/dinamika. Što se tiče demografije, zdravlja i kulture Istarska je županija u 2013. godini zauzela 4. mjesto, dok je 2010. bila na drugom mjestu. Obrazovanje i osnovna infrastruktura i javni sektor bilježe znatan pad na rangu. Tome svjedoči činjenica da se obrazovanje sa 2. mjesta spustilo na 9. mjesto, a osnovna infrastruktura i javni sektor sa 1. na 5. mjesto u 2013. godini. Također poslovna infrastruktura te investicije i poduzetnička dinamika bilježe pad i to poslovna infrastruktura sa 6. na 9. mjesto, a investicije i poduzetnička dinamika čak sa 1. mjesta na 7. mjesto u 2013. godini. Razvijenost poduzetništva u Istarskoj županiji još uvijek zadržava čvrsto 1. mjesto.

Zaključak je da u Istarskoj županiji razvijenost poduzetništva, ekonomski rezultati – razina/dinamika, osnovna infrastruktura i javni sektor daleko su značajnije bolji od prosjeka Hrvatske. Naglasak treba staviti na obrazovanje koje se nalazi na prosjeku Hrvatske no ipak bi ga trebalo unaprijediti u narednim godinama.

Slika 3: Anketni (perceptivni) indikatori – usporedba prosječnih ocjena 2010. i 2013. godine i profil konkurentnosti Istarske županije

Istarska	2010.	2013.	Prosjek Hrvatska 2013.*
Lokacijske prednosti	3,89	4,05	3,99
Lokalna uprava	3,88	3,94	3,76
Fizička infrastruktura	3,48	3,75	4,35
Vladavina prava	3,68	4,02	4,19
Obrazovanje	3,50	3,69	4,40
Financijsko tržište i lokalna konkurencija	3,65	3,73	3,49
Tehnologija, inovativnost	3,63	3,87	3,93
Klasteri	3,73	3,86	3,73
Marketing i management	3,74	4,19	4,01

Izvor: Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013., str. 119, Dostupno na: www.konkurentnost.hr/lgs.axd?t=16&id=489 (Pristupljeno: 12. Rujna 2015.)

Anketne (perceptivne) indikatore čine: lokacijske prednosti, lokalna uprava, fizička infrastruktura, vladavina prava, obrazovanje, financijsko tržište i lokalna konkurencija, tehnologija/inovativnost, klasteri, marketing i management. Što se tiče lokacijskih prednosti Istarska županija bilježi veću prosječnu ocjenu u 2013. Nego u 2010. godini. 2010. Godine ocjena lokacijskih prednosti bila je 3,89 dok je 2013. bila 4,05. Nešto manje povećanje ocjena bilježe i lokalna uprava sa 3,88 na 3,94, fizička infrastruktura sa 3,48 na 3,75, obrazovanje sa 3,50 na 3,69, financijsko tržište i lokalna konkurencija sa 3,65 na 3,73, tehnologija/inovativnost sa 3,63 na 3,87 te klasteri 3,73 na 3,86. Najveće povećanje ocjena bilježe vladavina prava sa 3,68 na 4,02 te marketing i management sa 3,74 na 4,19 u 2013. godini. Zaključak je da relativno svi anketni (perceptivni) indikatori se nalaze na prosjeku Republike Hrvatske. Najviše je razvijeno financijsko tržište i lokalna konkurencija. Naglasak treba staviti na obrazovanje i fizičku infrastrukturu koje se nalaze ispod prosjeka Hrvatske te ih je potrebno unaprijediti.

Istarska županija što se tiče konkurentnosti daleko prednjači u odnosu na ostale županije u Republici Hrvatskoj. Ispred nje su Grad Zagreb na prvom mjestu, a na drugom Varaždinska županija. Rezultat toga je što županija posebnu pažnju pridaje davanju poticaja gospodarstvu, osobito proizvodnji i izvozu, te malom i srednjem poduzetništvu. Također profil konkurentnosti Istarske županije može poslužiti kao vodič za investitore koji iz profila mogu prepoznati konkurentne prednosti Istarske županije za realizaciju svojih investicija. Regionalna se konkurentnost također nastoji osnažiti kroz koncept suradnje i umrežavanja lokalne i regionalne samouprave i uprave, kao i civilnog društva u promišljanju razvoja, rješavanju regionalnih razvojnih problema i jačanju regionalne konkurentnosti.¹¹

Temeljem provedene analize konkurentnosti na razini županija u 2013. godini i analize prioriteta i preporuka iz 2007. i 2010. godine, većina prioriteta i preporuka još uvijek nije realizirana te ih je potrebno samo aktualizirati i početi provoditi. Prioriteti i preporuke uz RIK 2013. su:

- *Razviti monitoring alate* – Jačanje lokalne osposobljenosti za sudjelovanje u upravljanju razvojem. Važan aspekt tog pristupa je da se ostvarenje postavljenih ciljeva promatra kroz četiri perspektive (učenje i rast, poslovni proces, zadovoljstvo korisnika i financijski efekti).

¹¹Istarska županija, Istra - Istria , Istarska županija treća po konkurentnosti u Hrvatskoj, Dostupno na: http://www.istra-istria.hr/index.php?id=2326&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2933&cHash=7aaeabf24 , (Pristupljeno 12. rujna 2015.)

- *Osnažiti leaderski kapacitet za izgradnju regionalne konkurentnosti kroz Quadruple Helix koncept suradnje poslovnog sektora, lokalne uprave, akademske zajednice i civilnog društva u rješavanju regionalnih razvojnih problema i jačanju regionalne konkurentnosti*
- *Osnažiti operativne kapacitete za korištenje financijskih instrumenata EU- a koji potiču regionalni razvoj – Dosadašnja nedovoljna iskorištenost mogućnosti zbog nedovoljnog broja kvalitetnih projekata i nedostatnog tehničkog kapaciteta upravljanja procesima pristupa tim financijskim sredstvima upozorava na potrebu žurnog jačanja operativnih kapaciteta na nacionalnoj i lokalnoj razini.*
- *Analizirati učinkovitost teritorijalne podjele Hrvatske te težiti optimiranju ustrojstva Hrvatske tako da se ostvari upravljački i financijski kapacitet za suradnju na svim razinama organiziranosti i sa svim odgovornim sudionicima procesa regionalnog razvoja – Provedeno istraživanje regionalne konkurentnosti u 2013. godini potvrdilo je da je malo županija uspjelo podići razinu razvijenosti u razdoblju od 2007. godine, kada se regionalna konkurentnost prvi put mjerila.*
- *Intenzivirati metodu otvorene koordinacije na razini ministarstva radi jačanja konzistentnosti vladinih politika u otklanjanju razvojnog jaza između županija (NUTS 3)*
- *Razviti regije znanja – Regije trebaju u žarište aktivnosti staviti znanje i njime pomno upravljati. Znanje pretočeno u dodanu vrijednost proizvoda i usluga treba postati temeljem održivog konkurentskog napretka županija obuhvaćenih određenom regijom.*
- *Koristiti financijske i nefinancijske instrumente za restrukturiranje gospodarske strukture u regijama i županijama – Da bi se promijenila gospodarska struktura u županijama i regijama, ključno je da privatni sektor ima odgovarajuće tržišne poticaje.*
- *Jačati poduzetnički kapacitet regija i županija – Poduzetništvo i inovativna poduzeća trebaju postati prvorazredni akteri gospodarskog rasta, osobito povećanjem konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i njihovim uključivanjem na međunarodna tržišta.*
- *Jačati investiranje u regije i županije – Podizanje razine ulaganja, a posebno izravnih stranih ulaganja, treba poduprijeti osnivanjem fondova rizičnog kapitala i modelima javno – privatnog partnerstva.*
- *Jačati regionalne infrastrukturne kapacitete – Veća dostupnost i kvaliteta infrastrukture ključni su parametri za konkurentsko napredovanje županija i njihovu osposobljenost za globalnu suradnju.*

- *Podići kvalitetu života u županijama* – Kvaliteta života građana treba proizlaziti iz više kvalitete i dostupnosti obrazovnih institucija i zdravstvenih usluga, uvjeta i načina stanovanja, mogućnosti za odmor i rekreaciju.¹²

Pružanje financijske podrške poduzetnicima od velike je važnosti za ukupan rast gospodarstva zato što se omogućuje otvaranje novih radnih mjesta, razvoj novih tehnologija te rast i razvoj poduzetnika. Istarska županija se posljednjih godina veoma zalaže za razvoj poduzetničkih zona, poduzetničkih inkubatora i klastera kako bi mladi spoznali pozitivne učinke pokretanja vlastitog posla. Postojeći poduzetnici kroz različite edukacije i programe mogu usavršavati svoja znanja i vještine kako bi njihovo poslovanje bilo uspješnije i produktivnije. Isto tako veliku ulogu u gospodarstvu Istarske županije imaju klasteri koji uvelike pridonose rastu produktivnosti, inovativnosti i konkurentnosti. Posebno je istaknut klaster Vinistra, putem kojeg su vina istarskih proizvođača pojačala svoju prepoznatljivost te se danas mogu uvelike naći u vinskim kartama istarskih hotela i restorana. Istarska županija uspješno djeluje u međunarodnoj suradnji te sudjeluje u različitim programima putem kojih je realiziran niz značajnih projekata. Najviše je projekata realizirano u području održivog razvoja, zaštite okoliša, ruralnog razvoja, turizma, kulture te poticanja malog i srednjeg poduzetništva. Svi ovi čimbenici temelj su jake konkurentnosti gdje Istarska županija zauzima 3.mjesto na ljestvici od svih hrvatskih županija. Upravo je prema statističkom indikatoru najrazvijenije poduzetništvo koje je prema profilu konkurentnosti daleko izvan prosjeka Republike Hrvatske, a prema perceptivnim indikatorima najuspješniji su klasteri. U narednim godinama u vidu su novi programi, projekti i razvojne strategije kojima je cilj da se još više učvrsti konkurentski status Istarske županije.

¹² Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013., str. 34-35, Dostupno na: www.konkurentnost.hr/lgs.axd?t=16&id=489 (Pristupljeno: 12. Rujna 2015.)

4. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

U strukturi gospodarstva Istarske županije, ključno mjesto pripada prerađivačkoj industriji sa oko 33% i trgovini sa oko 29%, a slijede djelatnosti hotela i restorana sa 10%, građevinarstvo sa 8,3% te poslovanje nekretninama i poslovne usluge sa 6,4%.

Tablica2 : Struktura ukupnog prihoda Istarske županije po djelatnostima (za 2005. godinu)

PODRUČJE I PODPODRUČJE DJELATNOSTI	Ukupni prihod u mil kn	%
Poljoprivreda, lov, šumarstvo	409,87	1,63
Ribarstvo	216,42	0,86
Rudarstvo i vađenje	120,24	0,48
Prerađivačka industrija	8.313,77	33,14
Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	963,57	3,84
Građevinarstvo	2.084,47	8,31
Trgovina na veliko i malo	7.353,69	29,32
Hoteli i restorani	2.496,78	9,95
Prijevoz, skladištenje i veze	951,75	3,79
Financijsko poslovanje	21,49	0,09
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje	1.612,39	6,44
Obrazovanje	37,18	0,15
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	79,85	0,32
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	422,24	1,68
Ukupno sve djelatnosti u Istarskoj županiji	25.083,71	100,00

Izvor: : Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., Struktura gospodarstva, str. 58, Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

Uspješno poslovanje i razvoj bilježi u prvom redu prerađivačka industrija, trgovina na veliko i malo, hoteli i restorani te građevinarstvo. Najmanje ukupne prihode bilježi financijsko poslovanje, obrazovanje te zdravstvena zaštita i socijalna skrb. Ukupan prihod svih djelatnosti u Istarskoj županiji iznosi 25.083.71 milijuna kuna.

4.1. Prerađivačka industrija

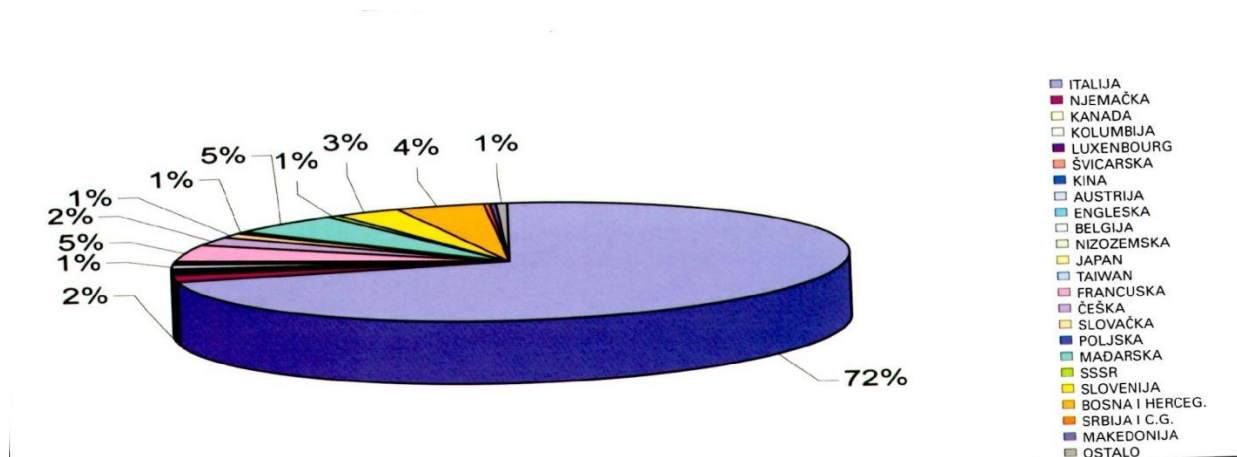
Prerađivačka industrija je sektor gospodarstva sa ponajvećim udjelom u strukturi bruto domaćeg proizvoda (BDP - a) i ukupnoj zaposlenosti Republike Hrvatske. Kao takva prerađivačka industrija predstavlja najvažniji oslonac gospodarstva i njezina je glavna strateška odrednica. Sa najvećim ukupnim prihodom i ukupnom zaposlenošću, prerađivačka je industrija najvažniji sektor gospodarstva Istarske županije. Najvažnije i najrazvijenije grane u prerađivačkoj industriji Istarske županije su: brodogradnja, proizvodnja građevinskog materijala, proizvodnja duhanskih proizvoda, namještaja, dijelova za automobilsku industriju, obrada metala, plastike, drva, tekstila i proizvodnja hrane. Najvažnije poduzeće u industriji Županije je brodogradilište Uljanik d.d., koje vezuje i niz kooperanata, drugih industrijskih poduzeća. Slijedi proizvodnja duhanskih proizvoda, Tvornica duhana Rovinj. Po snažnom investiranju u najmoderniju tehnologiju i ljudske resurse prepoznatljiv je Cimos Buzet d.o.o., koji se izborio na svjetskom tržištu u proizvodnji dijelova za autoindustriju. Isto tako je važna proizvodnja arhitektonskog kamena kojim se bavi poduzeće Kamen d.d. Pazin. Prerađivačka industrija predvodi među svim sektorima Istarske županije i u pogledu upravljanja kvalitetom, s najvećim brojem poduzeća s certificiranim sustavima ISO 9001 i ISO 14001.¹³

U razdoblju kada u hrvatskom gospodarstvu uvoz zabrinjavajuće i višestruko nadmašuje izvoz domaćih proizvoda pazinski je, „Kamen“ jedna od rijetkih hrvatskih tvrtki kojoj zadnjih godina izvoz značajno raste. Na stranom se tržištu nije lako nositi s konkurencijom, no uz kvalitetnu proizvodnju i opravdanje povjerenja kupaca primjer „Kamena“ potvrđuje da Europa i svijet nisu neosvojivi. U pohodu izvan hrvatskih granica i u „Kamenu“ su prošli sve izazove raspada jugoslavenskog tržišta, rastrojenoga gospodarstva tijekom ratnih 90 – ih godina i neizvjesnost procesa privatizacije. Usprkos svemu istarski je kamen putovao na europska i svjetska tržišta, prate se novi trendovi, nude novi proizvodi i širi

¹³ Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., Prerađivačka industrija, str. 60, Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

prodaja izvan granica Hrvatske. Na kraju 2003. godine to potvrđuju i brojke. U izvozu je ostvareno 12,5 milijuna USD što je gotovo dvostruko više nego tri godine prije i 43% više od 2002. godine. U ukupnim prihodima izvoz je zastupljen s više od 70%.

Grafikon 1: Izvoz kamena 1990. – 2003. u USD

Izvor: Bratulić, J. i Cotman, I., Kamen Pazin 1954. – 2004., „KAMEN“d.d. Pazin, 2004., str.163

Za „Kamen“ je najznačajnije talijansko tržište gdje se ostvaruje 72% izvoznog prihoda (Grafikon 1). Iako se i danas u Italiji najviše kupuju kameni blokovi, talijanski kupci sve više traže i razne vrste prerađenoga kamena. Istarski je kamen dio talijanske arhitekture, a posebno je dobre karakteristike pokazao kamen za potapanje koji Talijani koriste u spašavanju građevina od nadiranja mora. Kvalitetnim, dosljednim i postepenim marketinškim pristupom „Kamen“ je sredinom 90 – ih godina počeo otvarati put prema drugim zapadnim europskim tržištima. Njihovi su proizvodi dobro prihvaćeni u Mađarskoj i Francuskoj koje ubrzo postaju velika izvozna tržišta. Nastoji se oživiti i tržište prema najbližim susjedima, te istarski kamen ponovno vratiti u Sloveniju, Srbiju, Makedoniju, BiH. Neće biti lako, jer ondje su se već okrenuli drugim stranim dobavljačima, no u „Kamenu“ vjeruju da su brojni dobro odrađeni poslovi prije 90 – ih na tim područjima jamstvo kvalitete materijala i usluga koje nude. U „Kamenu“ se i dalje stavlja naglasak da se kvalitetom i poslovnošću zadovolje sve potrebe klijenata, imajući na umu da je zadovoljan kupac najbolja putovnica preko svih granica.¹⁴

¹⁴ Bratulić, J. i Cotman, I., Kamen Pazin 1954. – 2004., „KAMEN“d.d. Pazin, 2004., str.162 - 166

4.2. Ribarstvo

Ribarstvo je jedna od najvažnijih i perspektivnijih grana gospodarstva, a na području Istarske županije ima dugu tradiciju. Postojeći resursi i prostorno planinski uvjeti omogućuju daljnji uspješni razvoj ribarstva te njihovih pratećih djelatnosti kao važnih elemenata razvoja. Perspektiva razvoja ribarstva nalaže obnovu i modernizaciju ribarske infrastrukture. U istarskoj županiji ima 3.700 registriranih profesionalnih ribarskih plovila. Sektor je tržišno izrazito oslonjen na turističko gospodarstvo/tržište i izvoz. U Istarskoj je županiji poznata Ribarska zadruga „Istra“ koja djeluje od 2004. godine koju su osnovali ribari sa područja sjeverno – zapadne obale Istre. Razlog tog udruživanja bila je prvenstveno želja za unaprjeđenjem njihovog položaja, a sekundarna namjera bila je stvoriti funkcionalnu i jaku ribarsku organizaciju koja će se izboriti za izgradnju prihvatno – distributivnog centra sa pripadajućom logistikom za izvoz ribe, te povoljniju nabavu opreme i repromaterijala.¹⁵

Mirna d.d. Rovinj najstariji je industrijski prerađivač ribe u Republici Hrvatskoj. Osnovana je u vrijeme kada je Rovinj bio najveći i najrazvijeniji istarski grad i glavni pomorski centar dok je ribarstvo bilo jedan od glavnih izvora egzistencije lokalnom stanovništvu. Također Mirna je i dio povijesti svjetske industrije ribljih konzervi i jedna od prvih takve namjene u svijetu. Tvornica danas zapošljava 150 radnika u djelatnosti proizvodnje i prerade ribe i ribljih prerađevina. Cijeli je kompleks tvornice smješten neposredno uz more, što osigurava kvalitetan prihvrat osnovne sirovine za proizvodnju plave ribe. Godišnje količine ulova plave ribe iz Jadranskog mora iznose cca 3.500 t godišnje. Proizvodni program Mirne baziran je na konzerviranim proizvodima sardina, skuša, tuna, ribljih pašteta, ribljih salata i ribljih namaza.

Što se tiče ribarstva postoji i projekt, pod nazivom Fish.Log. Projektom Fish.Log promiče se razvoj Sjevernog jadrana, putem transracionalne koordinacije javnog sektora s ciljem realizacije specifičnih struktura za ribarstvo napr. veletržnica ribe. Temeljni cilj, odnosno ideja projekta ukupne vrijednosti dva milijuna eura, organizacija je sektora ribarstva te ribarskih djelatnika na području dvije hrvatske županije izgradnjom dviju veletržnica ribe u Hrvatskoj – u Poreču i Rijeci te izgradnjom i obnovom logističke infrastrukture koja će biti na raspolaganju malim i srednjim poduzetnicima iz ribarskog sektora na području Primorsko – goranske i Istarske županije. Istarska županija potpisivanjem ugovora preuzela je obvezu

¹⁵Ribarska zadruga „Istra“, Dostupno na: <http://www.riba-istra.hr/hr/o-nama.html> , (Pristupljeno: 12. rujna 2015.

izrade studije izvedivosti i izgradnje veletržnica ribe u Istarskoj i Primorsko – goranskoj županiji te izrade tehničkog projekta i dokumentacije kao i ishodovanja građevinske dozvole za veletržnicu ribe u Poreču. Osim toga, aktivnosti Istarske županije odnose se i na organizaciju promotivnih seminara i sastanaka vezanih uz projekt. Istarska razvojna agencija zadužena je za raspisivanje natječaja za izgradnju objekta veletržnice riba u Poreču, odabira nadzornog organa te izgradnju i opremanje navedene veletržnice. Istarskoj županiji u tu su svrhu dodijeljena sredstva u visini od 805 tisuća kuna, a IDA – i nešto manje od 5 milijuna kuna. Projekt Fish.Log ima za cilj promicati, unaprijediti i razraditi aktivnosti u sektoru ribarstva putem koordinirane i integrirane suradnje talijanskih i balkanskih priobalnih regija u Sjevernom Jadranu, potičući razvoj i poduzetničku sposobnost lokalnih tvrtki. Veletržnica ribe Poreč prostire se na 1,2 tisuće četvornih metara, a vrijednost realizacije čitavog projekta procijenjena je na nešto više od milijun eura. Najveći dio sredstava za realizaciju projekta osiguran je putem projekta Fish.Log.¹⁶

4.3. Trgovina

Trgovina sudjeluje u ukupnom prihodu Istarske županije sa 32%, u ukupnom broju zaposlenih s oko 20% te u udjelu trgovačkih društava sa 35,5%. Osim tradicionalnih poduzeća, u posljednji nekoliko godina pojavili su se i veliki trgovački lanci. U Županiji ukupno je registrirano 2.256 prodavaonica u trgovačkim društvima i trgovačkim obrtima. U usporedbi s drugim županijama Istarska županija pripada onima s razvijenijim sektorom trgovine: četvrta prema prometu u trgovini na malo, šesta prema trgovačkim kapacitetima iznad 2000 m². Pojavom velikih trgovačkih lanaca poput njemačkog Lidla i Kauflanda lokalne trgovine bilježe manji promet. Samim time je otežan i plasman domaćih proizvoda koji se ne mogu probiti u ponudu velikih trgovačkih lanaca. Stoga je potrebno povezati male trgovine u veće sustave te čim više ukomponirati proizvode lokalnih proizvođača u ponudu.¹⁷ Rezultat takvog povezivanja je kreiranje lanca „Istarski supermarketi“ koji su nastali dugogodišnjim razvojem i ulaganjem u širenje maloprodajnih trgovina robe široke potrošnje. Istarski supermarketi preuzeli su prostore bivših Dioninih marketa diljem Istarske županije i

¹⁶ Istria Communicating Europe, EU projekti u Istri, Upravni odjel za međunarodnu suradnju i EU integracije Istarske županije, 2011., str. 16 – 17, Dostupno na: http://www.istra-europa.eu/uploads/files/Brosura_EU_projekti_u_Istri.pdf, (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

¹⁷ Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., Trgovina, str. 71-72, Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

Rijeke. Lanac „Istarskih supermarketa“ sastoji se od 46 cjelogodišnjih marketa i 20 sezonskih marketa. Misija ovog istarskog lanca trgovina je postati regionalni lider u maloprodaji, i to kao trgovina iz susjedstva u kojoj će moći pružiti kupcima najbolju moguću uslugu i asortiman proizvoda. Asortiman trgovina čini na tisuće raznovrsnih proizvoda kojeg prilagođavaju ovisno o lokaciji prodavaonice i zahtjevima kupaca. Veliku pažnju pridaju proizvodima Hrvatske i malim Istarskim proizvođačima. Na taj način vode računa da njihovi kupci dobiju najkvalitetnije proizvode čime se potiče domaća proizvodnja. Početkom 2015. godine, pokretanjem vlastite prerade mesa, kupcima žele ponuditi svježije meso i mesne preradevine najbolje kvalitete, isključivo sa hrvatskih farmi. „Istarski supermarketi“ su proteklih mjeseci zaposlili i veliki broj različitih kadrova u svojim prodavaonicama te na ostalim pozicijama. Kreiranje ovog lanca veliki je korak za prepoznatljivost trgovine Istarske županije.¹⁸

4.4. Graditeljstvo

Sektor graditeljstva sudjeluje u zapošljavanju u Istarskoj županiji s oko 6%. U graditeljstvu posluje petnaest važnijih poduzeća. U području arhitektonskih djelatnosti i inženjerstva te tehničkog savjetovanja posluje desetak poduzeća. Izgradnja većih objekata infrastrukture, obnova komunalne infrastrukture kao i rekonstrukcija i izgradnja turističkih objekata prilika je za snažniji razvoj graditeljstva, posebno za razvoj onih djelatnosti sa većom dodanom vrijednosti. Razvojni problemi graditeljstva su što se često ilegalno odlaže građevinski otpad na za to nepredviđena mjesta. Razvojne potrebe vežu se za usmjeravanje na tehnološki složenije i zahtjevnije poslove s većom dodanom vrijednosti te jačanje promidžbe istarskog graditeljstva. Najpoznatije poduzeće za graditeljstvo je „Vladimir Gortan“ d.d. Pazin. Danas ovo poduzeće sa oko 80 stalno zaposlenih radnika te ostvarenom financijskom i vlasničkom stabilnošću zauzima vodeće pozicije u području djelatnosti visokogradnje Istarske županije. Osnovna poslovna orijentacija ovog društva je sustavno ulaganje na unaprjeđenju kvalitete, izobrazba kadrova, proširenje proizvodnog programa, poboljšanje tehničke opremljenosti te pojavljivanje na tržištu s prodajom izgrađenih stambenih i poslovnih objekata. Djelatnosti kojima se poduzeće „Vladimir Gortan“ bavi su: *visokogradnja i niskogradnja* – dugogodišnje iskustvo u izgradnji najzahtjevniji objekata, cjeloviti program za izvođenje radova te najnovije tehnologije i educiranost kadrova čini ovo poduzeće prepoznatljivim među klijentima koji imaju namjeru graditi objekte, vršiti adaptaciju,

¹⁸ Istarski supermarketi, Dostupno na: <http://www.marketis.hr/o-nama.html>, (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

rekonstrukciju i slično, *betonara i betonski elementi* – betonare u Podbermu i poreču kompletno su opremljene proizvodnim programom koji omogućuju kvalitetnu izradu betonske galanterije, *građevinska bravarija i čelične konstrukcije* – najširi asortiman građevinske bravarije i čeličnih konstrukcija, *polaganje kamena i keramičkih proizvoda* – formiranje tima keramičara koji uz gradilišta izvode i pojedinačne poslove na tržištu te *vodovodne i elektroinstalacije* – prilagođavanje potrebama klijenata kroz cjeloviti program za izvođenje svih radova koji spadaju u osnovnu djelatnost.¹⁹

¹⁹ „Vladimir Gortan“ d.d., Dostupno na: <http://www.vladimir-gortan.hr/O-nama.aspx> , (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

5. Turizam i zeleno gospodarstvo u Istarskoj županiji

5.1. Turizam

Istra raspolaže vrijednim, atraktivnim i važnim prirodnim, povijesnim i kulturnim resursima, kao i snažnim i očuvanim regionalnim identitetom što je osnova dosadašnjeg dinamičnog razvoja turizma. Ti resursi, koji čine komparativne prednosti Istre, ujedno su temelj za novi razvoj turizma, koji zahtijeva jačanje i konkurentskih prednosti. Prema turističkom prometu Istra i dalje zauzima vodeće mjesto u Hrvatskoj. 1/3 ukupnog broja noćenja u Hrvatskoj i 1/4 ukupnog broja dolazaka turista u Hrvatsku i dalje otpada na Istru, iako se taj udio tijekom desetogodišnjeg razdoblja stalno smanjuje, kako zbog ubrzanog rasta turističkog prometa u drugim dijelovima Hrvatske, koji je svih ovih godina bilježio niske stope popunjenosti, tako i zbog dostignute visoke razine popunjenosti raspoloživih kapaciteta u Istri. Glavni nositelji razvoja turizma su devet turističkih kompanija: ISTRATURIST d.d., Umag; LAGUNA NOVIGRAD d.d., Novigrad; RIVIERA d.d., Poreč; PLAVA LAGUNA d.d., Poreč; MAISTRA d.d. Rovinj; ARENATURIST d.d., Pula; RABAC d.d., Rabac; MASLINICA d.o.o., Rabac, Grupacija Kempinski (Kempinski Hotel Adriatic); a uz njih postoji i niz lokalnih poduzetnika koji se u većem dijelu bave ugostiteljstvom, agencijskim poslovima, trgovinom, privatnim smještajem i dr. Ciljevi budućeg razvoja turizma u Istarskoj županiji usmjereni su na racionalno i postupno korištenje raspoloživih resursa za razvoj turizma uz poseban naglasak na očuvanje prostora, restrukturiranje postojećeg turističkog gospodarstva u pravcu razvoja kvalitetnijih i primjerenijih oblika turizma, osobito glede zaštite okoliša, pozicioniranja istarskog turističkog gospodarstva na međunarodnom tržištu te povećanja ukupne sektorske učinkovitosti i makroekonomskih učinaka turizma na sve gospodarske aktivnosti Županije. Predloženo pozicioniranje za IŽ kao cjelinu jest Zeleno utočište Mediterana.

Veliku ulogu ima Turistička zajednica Istarske županije čiji su članovi turističke zajednice općina, gradova i mjesta osnovane na području Istarske županije. TZIŽ bavi se unaprjeđenjem općih uvjeta boravka turista, promocije turističkog proizvoda i razvijanja svijesti o važnosti i učincima turizma, te potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističkog proizvoda, a osobito zaštite okoliša.

Tablica 3: Dolasci i noćenja turista u Istri po značajnijim turističkim zajednicama za mjesec srpanj 2014. i srpanj 2015. godine

TURISTIČKA ZAJEDNICA	7/2014		7/2015	
	DOLASCI UKUPNO	NOĆENJA UKUPNO	DOLASCI UKUPNO	NOĆENJA UKUPNO
1. Bale	8.193	57.120	10.172	71.595
2. Brtonigla	15.330	145.595	17.802	173.199
3. Fažana	31.210	278.677	33.161	289.803
4. Funtana	46.948	405.708	51.987	440.029
5. Labin	43.638	315.491	47.226	334.286
6. Medulin	81.108	651.832	92.472	713.211
7. Novigrad	38.851	319.940	43.078	334.104
8. Poreč	85.009	669.973	103.528	778.952
9. Pula	57.844	362.225	68.994	420.975
10. Rovinj	107.277	825.350	116.837	852.856
11. Umag	77.625	534.643	95.798	635.491
12. Vrsar	41.410	391.078	46.434	379.108

Izvor: Službeni turistički portal Istre, Statistika turističkih zajednica, Dostupno na: <http://www.istra.hr/hr/pr/statistika> (Pristupljeno: 20. kolovoza 2015.)

Gledajući ukupan broj dolazaka i noćenja u srpnju 2014. i srpnju 2015. godine vidljivo je da je u svim većim turističkim zajednicama Istarske županije zabilježen veći broj i dolazaka i noćenja. U tom pogledu vodeći je Rovinj sa 107.277 dolazaka i 825.350 noćenja u srpnju 2014., te 116.837 dolazaka i 852.856 noćenja u srpnju 2015. godine. Iz Rovinja slijede Poreč, Medulin, Umag koji također bilježe uspješan broj dolazaka i noćenja. Realizirani turistički promet rezultat je kontinuiranog rada turističke privrede, javnog sektora, privatnika i obrtnika da turističku ponudu podignu na višu kvalitativnu razinu, čime se podiže konkurentnost i prepoznatljivost Istarske županije. (Tablica 2)

5.2. Razvoj ruralnog turizma

Ruralna su područja od davnih vremena privlačila ljude za odmor i ugodan život. Interes turista za putovanje na selo sve je veći, pa se tako pobuđuju i interesi upravljačkih tijela da svojim odlukama podržavaju unaprjeđenje turizma u ruralnom području. Prema dosadašnjim iskustvima za definiranje ruralnog područja koriste se sljedeća obilježja:

- mali broj stanovnika
- dominantno korištenje zemlje i šuma za opstanak
- društvena struktura (običaji i seoski identitet)

Ruralna područja s uređenim poljima predstavljaju idealni krajolik koji zadivljuje i osvaja gradsko stanovništvo različite životne dobi. U prirodi pronalaze sigurnost, opuštanje i mir. Ruralni turizam animira ruralne ambijente, obnavlja gospodarske aktivnosti karakteristične za selo, a potrebne novom potrošaču. Statistike pokazuju tendenciju sve većeg zanimanja gradskog stanovništva za boravak u ruralnim sredinama, a privlače ih prekrasni prirodni krajolici, tradicije i kulturni sadržaji ruralnih sredina.²⁰

Što se tiče prirodnih i gospodarskih činitelja razvoja ruralnog turizma Istre važno je napomenuti da je on definiran kriterijima EU uz tri glavne značajke: gustoća naseljenosti, način korištenja zemljišta te identitet zajednice. Tipična seoska područja imaju nisku gustoću naseljenosti, što je posljedica male veličine naselja i njihove raštrkanosti. Isto tako, glavina raspoloživog zemljišta koristi se u poljoprivredi i šumarstvu, dok izgrađeni prostor zauzima manje površine. Kad se govori o utjecaju klime na atraktivnost turističkog odredišta onda se svakako mora spomenuti njene elemente kao što su insolacija ili osunčanost, padaline i temperatura zraka. Na klimatskom prostoru Istre susreće se mediteranska, submediteranska, kontinentalna, predplaninska klima. Glavne značajke klime Istre su: ugodna klima s najvišom prosječnom temperaturom zraka od 24°C u kolovozu i najnižom prosječnom temperaturom od 5°C u siječnju. Ljeta su suha i topla s više od 10 sati sunca dnevno. Tako blaga mediteranska klima omogućuje ugodan boravak u Istri tijekom cijele godine. Također, zahvaljujući ugodnoj klimi Istra je obdarena bogatom i raznolikom florom i faunom što dodatno pogoduje razvoju pojedinih oblika ruralnog turizma.

²⁰ Ružić, P. Ruralni turizam Istre; pretpostavke i činitelji razvoja, stanje i perspektiva, Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2011., str. 4,9

Reljef kao kompleks geomorfoloških pojava je značajan element atraktivnosti turističkog odredišta koji svojim različitim oblicima predjela utječe na klimu, na biljni i životinjski svijet te na raspored stanovništva i način života. Za turizam su posebno interesantni prostori koji imaju određene oblike reljefa iz horizontalne i vertikalne razvedenosti.²¹ Poljoprivreda predstavlja u ruralnom području važan činitelj razvoja turizma, omogućuje razvoj svih oblika turizma, kao snabdjevač turističke ponude i turista. Posebno su značajna obiteljska poljoprivredna gospodarstva za razvoj turizma u ruralnom prostoru, ako imaju uređeno gospodarstvo s više hektara zemljišta, posebice ako na zemljištu imaju gospodarske i stambene zgrade i razvijenu poljoprivrednu proizvodnju, ako domaćinstvo broji više članova i to mlađe starosne dobi i bolje obrazovane strukture. Glavni poljoprivredno – prehrambeni proizvodi Istre su:

- Vino kojeg se godišnje proizvede 260.000 hl
- Maslinovo ulje kojeg se godišnje proizvede 200 – 400 t
- Istarski pršut kojeg se godišnje proizvede 100.000 kom²²

Ovi su proizvodi nezaobilazna ponuda na vinskim kartama i jelovnicima ugostiteljskih objekata, agroturizmima, vinskim i ostalim cestama Istre.

Oblici ruralnog turizma koji prevladavaju u Istarskoj županiji su: agroturizam, rezidencijalni i zavičajni turizam, sportski, avanturistički, zdravstveni i lovni.

Prosječna popunjenost kapaciteta u svim vidovima ruralnog turizma je 111 dana. Prosječan boravak je 9 dana. U 2002. godini u tim je kapacitetima boravilo cca 5500 gostiju koje je ostvarilo oko 16300 noćenja. Najveću popunjenost imaju ruralne kuće za odmor sa 134 dana godišnje. Prednjačila je kuća za odmor sa 167 dana godišnje. 2001 je bilo uključeno 72 domaćinstava s kapacitetom od 170 smještajnih jedinica (soba i apartmana) sa ukupno 504 kreveta. Kapacitet mjesta za ugostiteljske usluge iznosio je 4511 i to 2209 u zatvorenom i 2302 u otvorenom prostoru. Ostvareno je oko 10 000 noćenja.

Interes vlada i za kupovanjem nekretnina u Istri. Tu također prednjače stranci. Zanimljive su i razlike u njihovom interesu. Tako primjerice Englezi i Irci, koji u posljednje vrijeme pokazuju najveće zanimanje, uglavnom traže stare kamene kuće, donekle sredene. Talijani žele što bliže moru., Nijemci nove kuće, a Austrijanci najradije u srednjoj Istri kupuju stare

²¹ ibidem, str. 44-47

²² ibidem str. 54

kamene kuće na povećim imanjima koje obnavljaju. Kontakti se uglavnom uspostavljaju internetom, a od prvog kontakta do zaključenja ugovora ne prođe više od 2-3 mjeseca! Cijene su najpovoljnije u unutrašnjosti Istre. Tako naprimjer kuća kod Žminja od 53 kvadrata s 500 četvornih metara okućnice košta samo 39 tisuća eura, uz mogućnost nadogradnje.²³

Iz svega navedenoga može se uočiti da Istra ima vodeće mjesto u razvoju hrvatskog ruralnog turizma. Velika i raznolika gastronomska ponuda, ugodna klima, smještajni objekti u miru i tišini istarskog sela privlače mnoge turiste.

Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka Republike Hrvatske u suradnji s Hrvatskom gospodarskom komorom dalo je Institutu za turizam zadaću da do kraja 2005. godine izradi projekt „Hrvatski proizvod za hrvatski turizam“ sa sljedećim ciljevima:

- Procijeniti veličinu i važnost uvoznih proizvoda koji su se koristili u hotelima i restoranima te privatnom smještaju, ukupno te na razini najvažnijih grupa proizvoda i pojedinih proizvoda
- Analizirati percepciju odnosa cijena i različitih aspekata kvalitete inozemnih i domaćih proizvoda te razloge uvoza proizvoda koji su se koristili u hotelima i restoranima
- Predložiti aktivnosti koje bi trebalo poduzeti za povećanje udjela domaćih proizvoda u hotelima i restoranima te privatnom smještaju

Danas ugostitelji u velikoj mjeri koriste uvozne proizvode u svojoj ponudi. Ta činjenica ovoj problematici daje drugu dimenziju prema kojoj se turizam u prevelikoj mjeri oslanja na uvozne robe i proizvode čime se umanjuje njihova gospodarska važnost. Zamjena uvoznih proizvoda domaćim u ugostiteljstvu od velike je važnosti zato jer su domaći prehrambeni proizvodi kvalitetniji od uvoznih te se ujedno promovira hrvatski kulinarski brand, a time se podiže ukupna razina kvalitete i konkurentnosti na svjetskom turističkom tržištu. Zamjena uvoznih proizvoda domaćim otvara i nova radna mjesta te se povećanim korištenjem domaćih proizvoda/roba podiže ukupna razina doprinosa ugostiteljstva, pa time i turizma, bruto društvenom proizvodu Hrvatske.²⁴

²³ Sarjanović, I. Ruralni turizam u Istri – dokaz da hrvatski turizam može i na drugi način, 21. svibnja 2004. Dostupno na: <http://www.geografija.hr/hrvatska/ruralni-turizam-u-istri-dokaz-da-hrvatski-turizam-moze-i-na-drugi-nacin/> (Pristupljeno 12. kolovoza 2015.)

²⁴ Institut za turizam, Projekt „Hrvatski proizvod za hrvatski turizam“, Zagreb, prosinac 2005. Dostupno na: <http://www.mint.hr/UserDocsImages/HPzHT-SVE.pdf> (Pristupljeno: 12. kolovoza 2015.)

Bitan podatak je kako turisti u našim hotelima konzumiraju 45% ribe koja nije domaća, 52% tjestenine ili primjerice 44% janjetine koja dolazi sa stranog tržišta. Turisti dolaze u Istru zbog sunca i mora, ali i zbog jedinstvenog gastronomskog doživljaja. Upravo je zato važno povezati hrvatske proizvode sa hrvatskim turizmom. Za kvalitetne i izvorne proizvode većina je turista spremna i platiti određenu cijenu. Upravo je zato važno poduprijeti različite modele, projekte i promocije domaćih proizvoda kako bi oni postali prepoznatljiviji i konkurentniji na tržištu. U planu je projekt tj. ideja da se hotelima koji koriste određeni postotak hrvatskih proizvoda dodijeli odgovarajući znak temeljem kojega bi bili prepoznatljiviji. Kako bi se javnost upoznala sa kvalitetom domaćih proizvoda organiziraju se sajmovi, paneli, prezentacije i edukacije. Istarska županija uvelike podržava ovaj projekt pa se i ona zalaže za organizaciju sajmova za promociju domaćih proizvoda. Jedan je takav organiziran u Poreču u dvorani Žatika. Sajam se organiziran pod visokim pokroviteljstvom te su na njemu svoje proizvode izlagali poznata poduzeća kao što je Ledo d.d. , Agrolaguna d.d., Pik Vrbovec d.d., Dukat d.d., Kraš d.d., Vindija d.d., Podravka d.d. te mnogi ostali koji nude domaće proizvode iznimne kvalitete koji bi mogli biti ponuđeni turistima kao izvorni Hrvatski proizvod. Sajam također ima za cilj utjecati na svijest građana kako kupnjom domaćih proizvoda otvarati nova radna mjesta, a i sačuvati postojeća. Ipak, realnost je takva da zbog nedovoljne domaće proizvodnje i činjenice da oko 85% naših gostiju dolazi iz inozemstva dio će se turističkih potreba ipak trebati podmirivati iz uvoza. U interesu ipak treba biti čim više razvijati domaću proizvodnju kako bi se proizvodi čim više integrirali u turističku ponudu te je važno napomenuti da postoji obostrani interes turističkih i proizvodnih gospodarskih subjekata da se to i ostvari. Pri tome je veoma važna potpora države da stimulativnim mehanizmima i potporama omogući veću orijentaciju na domaće proizvode, te da uz to daje potporu domaćim proizvođačima kako bi se turističke potrebe čim više namirile domaćim proizvodima.

5.3. Promicanje održivog gospodarstva

Zeleno gospodarstvo, nakon niza mnogih definicija, možemo definirati kao gospodarstvo koje čuva naše neobnovljive resurse i koje pažljivo koristi obnovljive resurse. Brine se se očuvanje bioraznolikosti, energije, prostora u cilju što većeg profita za postojeću generaciju, a i za generacije koje dolaze kasnije. U Istarskoj županiji po pitanju zaštite okoliša i prirodnih bogatstava te za društvenu pravednost brine se nevladina, nestranačka i neprofitna udruga građana „Zelena Istra“. Ta udruga potiče sudjelovanje javnosti u procesu donošenja odluka iz područja zaštite okoliša, informira građane o važnosti i pozitivnim učincima zaštite prirode i

okoliša te se zalaže za promicanje održivog razvoja. Svoje ciljeve ostvaruju zahvaljujući radu aktivistica i aktivista te podršci donatora. Neki od poznatih projekata koje je provela udruga „Zelena Istra“ su:

- **EDUKACIJA I RAZVOJ MODELA SUDIONIČKOG JAVNO-CIVILNOG UPRAVLJANJA DRUŠTVENIM CENTROM ROJC** – Projekt je financiran od strane Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te je cilj projekta bio pretvoriti Centar gradskih udruga Rojc u mjesto utjecaja na društvo. Okosnica projekta bila je edukacija civilnog društva, korisnica prostora u Rojcu o modelima suradnje kao pretpostavci za ostvarivanje partnerstva sa javnim sektorom te proces upravljanja društvenim centrom Rojc.
- **PLASTIČNO NIJE FANTASTIČNO** – Jedan od dugoročnih programa – Edukacija o pravilnom gospodarenju otpadom. Cilj ovog projekta je smanjenje količine otpada s naglaskom na smanjenje korištenja plastičnih vrećica te poticanje uporabe višekratnih platnenih vrećica
- **ZELENI TELEFON** – Projekt sa kojim je Zelena Istra započela još 1998. godine. Time se građanima koji primjećuju probleme u okolišu pruža pravodobna i stručna informacija ili pomoć u rješavanju prijavljenog slučaja.

Ostali projekti su još i: Međunarodna mreža Adriatic Greenet, Zeleni forum, Ekologija.hr – slobodna komunikacijska platforma okolišnog civilnog društva i dr. ²⁵

Također je važno napomenuti da Istarska županija izrađuje strategiju održivog razvoja – Zeleni Plan Istre. U svibnju 2014. godine u Puli je potpisan Ugovor o izradi strategije održivog razvoja – zelenog plana Istre, dokument na kojem će se temeljiti održivi razvoj u Istri. Zeleni plan obuhvaća: hranu, gospodarenje vodom, energiju, arhitekturu, krajobraz i prostorno planiranje, odgovorni i održivi turizam, gospodarenje otpadom te upravljanje i održivo korištenje zaštićenih područja prirode i prijevoz. ²⁶ Regionalna vlast treba imati u vidu promjene koje se događaju u njezinom okruženju. Potreban je odgovarajući strateški plan održivog razvoja koji će poslužiti kao putokaz u daljnjem očuvanju najvrjednijih resursa Istarske županije. Zeleni plan Istre ukazuje na trenutnu situaciju u vremenu i prostoru, te predlaže smjer daljnjih aktivnosti. Prikazuje analizu postojećeg stanja cjelokupne postojeće poljoprivredne proizvodnje u Istri, te zaboravljene oblike tradicijske poljoprivrede. Ispituje se

²⁵ Zelena Istra, Dostupno na: <http://www.zelena-istra.hr/?q=node/1236> (Pristupljeno 25. kolovoza 2015.)

²⁶ Održivi turizam Hrvatska, Istarska županija prva u hrvatskoj izrađuje strategiju održivog razvoja, Dostupno na: <http://www.odrzivi.turizam.hr/default.aspx?id=243> (Pristupljeno: 23. Kolovoza 2015.)

i mogućnost korištenja nepitke vode u turizmu i poljoprivredi te lagunsko pročišćavanje oborinske kanalizacije. Dugoročni je plan Županije da do 2030. godine Istra postane CO2 neutralna. Tako se predlaže plan tranzicije Istre u post – fosilno i CO2 neutralno društvo, a posebna pažnja biti će usmjerena na korištenje obnovljivih izvora energije. Što se tiče planiranja turističkog razvoja pažnja se usmjerava na odgovorni i održivi turizam koji osigurava koristi lokalnom stanovništvu, čuva prirodno okruženje kao razlog dolaska turista, širi svijest o potrebi kupovanja lokalnih proizvoda, svjesno gospodari otpadom, čuva i promovira tradiciju i kulturu lokalne zajednice, te potiče lokalnu proizvodnju za potrebe turizma.²⁷

Tablica 4: Investicije u zaštitu okoliša u 2011. i 2013. godini u Istarskoj županiji

ISTARSKA ŽUPANIJA		
Godina	2011.	2013.
<i>Investicije na kraju proizvodnog procesa</i>	67 212	85 077
<i>Iz vlastitih financijskih sredstava</i>	24 796	19 717
<i>Iz udruženih sredstava</i>	52	-
<i>Iskorišteni financijski krediti</i>	500	14 888
<i>Iz sredstava fondova i proračuna</i>	41 864	50 472
<i>Iz ostalih izvora</i>	-	-
<i>Investicije u integrirane tehnologije</i>	6 341	11 099
<i>Iz vlastitih financijskih sredstava</i>	5 386	8 471
<i>Iz udruženih sredstava</i>	-	16
<i>Iskorišteni financijski krediti</i>	430	-
<i>Iz sredstava fondova i proračuna</i>	525	2 612
<i>Iz ostalih izvora</i>	-	-
UKUPNO	73 553	96 176

tis. kuna
Thousand kuna

Izvor: : DZZS, Statistički ljetopis 2013./2014., Državni zavod za statistiku, <http://www.dzs.hr>

²⁷ Pašalić, E. Istarska županija izrađuje strategiju održivog razvoja – Zeleni Plan Istre, 29. svibnja 2014. Dostupno na: <http://www.gradpula.com/vijesti/istarska-zupanija-izraduje-strategiju-odrzivog-razvoja-zeleni-plan-istre/> (Pristupljeno 23. kolovoza 2015.)

Turizam u Istri te promicanje održivosti od velikog su značaja za Istarsku županiju. Sama Županija ulaže velike napore kako bi turistima omogućila ugodan boravak uz najbolje moguće usluge. Zadnjih se godina grade i renoviraju hoteli i turistička naselja. Posebice se u tome ističe Maistra d.d. koja je proteklih godina sagradila luksuzni hotel Lone, a nadalje su uslijedila renoviranja turističkih kampova kao što je Villas Rubin i Amarin. Razvoj agroturizama i kuća za odmor u ruralnim područjima doprinijelo je razvoju turizma u cijeloj unutrašnjosti Istre. Mnogi turisti umjesto hotela na obali odabiru smještaj upravo u kućama za odmor gdje brzi tempo života mijenjaju mirom i tišinom u idiličnim selima. Gastronomska ponuda se nastoji temeljiti na domaćim proizvodima čime se potiče rast i razvoj okolnih poljoprivrednika. Kvalitetne domaće proizvode turisti cijene jer se uvelike razlikuju od proizvoda koje inače konzumiraju, stoga im to predstavlja jedinstven doživljaj. Istarska je županija spoznala tu činjenicu te ulaže velike napore da se turistička ponuda čim više pokrije domaćim proizvodima. Kako je prije rečeno, to je čak i nemoguće ostvariti zbog velikog broja turista koji dolaze tijekom ljeta, pa samim time ta činjenica postaje prioritet da se potiče proizvodnja i razvoj poljoprivrednika, koji uz malu financijsku pomoć raspoložu svim ostalim resursima da proizvedu količinu koja će pokriti turističke potrebe. Održivi razvoj isto je tako prioritet čijim se pitanjem bavi Istarska županija kroz udругu „Zelena Istra“. Svijest o investiranju u zaštitu okoliša raste iz godine u godinu. Promicanjem održivosti dugoročno se osiguravaju najbolji učinci za okoliš, za sektor, za lokalnu zajednicu, investitore i poduzetnike.

6. Razvoj prometa u Istarskoj županiji

Nakon drugog svjetskog rata prometnice su velikim dijelom bile porušene, ali i vrlo brzo popravljene. To su razdoblje obilježile dobrovoljne radne akcije, rezultat kojih je i pruga Lupoglav – Štalije i mnogi drugi prometni objekti. Novo prometno razdoblje započelo je 1960. – ih kada su se jače razvijali cestovni i zračni promet. U Istru su tada dolazile stotine tisuća turista. Ubrzano se razvijala Koparska luka i željeznica (Koparska pruga), a stagnirale su i druge istarske luke i željeznice. Ukinute su pruge Kozina – Trst i Kanfanar – Rovinj te gotove sve brodske linije, ali su za jahte izgrađene marine. Uljanik je gradio najveće brodove na svijetu, a u Portorožu je osnovana prva veća istarska brodska kompanija Splošna plovba. Cimos je proizvodio automobile, a Tomos mototrkače. 1981. godine Istra je dočekala probijanje cestovnoga tunela kroz Učku (Tunel Učka), a 1990. – ih gradnju Istarskog ipsilona. Zahvaljujući gospodarskoj važnosti prometa razvila su se nova poduzeća, ustanove i obrti.²⁸

Tablica 5: Osnovni razvojni izazovi i potrebe sektora prometne infarstrukture

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE PERSPEKTIVE I POTREBE
<ul style="list-style-type: none">- Cestovna mreža ne zadovoljava sigurnosne i tehničke uvjete- Nepostojanje obilaznica oko mnogih naselja- Nedostatna financijska sredstva za ostvarenje planiranih projekata izgradnje cestovne infrastrukture- Nedostatak i neorganiziranost parkirališta u većim turističkim središtima- Nestanak željezničkog prometa- Nedostatno korištenje pomorskog prometa- Neodgovarajuća mreža javnog prijevoza- Prevelika opterećenost lokalnih cesta i s time povezano zagušivanje prometa i time smanjena kvaliteta života	<ul style="list-style-type: none">- Izgraditi sustav parkirališta u gradskim središtima- Izgraditi obilaznice oko turističkih središta- Donijeti dugoročni razvojni plan unaprijeđenja željezničke mreže i povezati je s nacionalnom i europskom željezničkom mrežom- Sanirati postojeće, dotrajale lučke objekte i izgraditi nove- Modernizirati luke radi povećanja kapaciteta i sigurnosti prijevoza putika i tereta- Razviti zračni promet, u pogledu izgradnje dodatnih pratećih objekata vezano za razvoj turizma

Izvor: Istarska županija, Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011. – 2013.,Promet, str. 21. Dostupno na: http://www.istra-istria.hr/uploads/media/ZRS_Istarske_zupanije_2011_-_2013-Materijal_za_Skupstinu_IZ.pdf (Pristupljeno 25. kolovoza 2015.)

²⁸ Istrapedia (2015.), Dostupno na: <http://istrapedia.hr/hrv/720/promet/istra-a-z/> (Pristupljeno: 28. kolovoza 2015.)

6.1. Cestovni promet

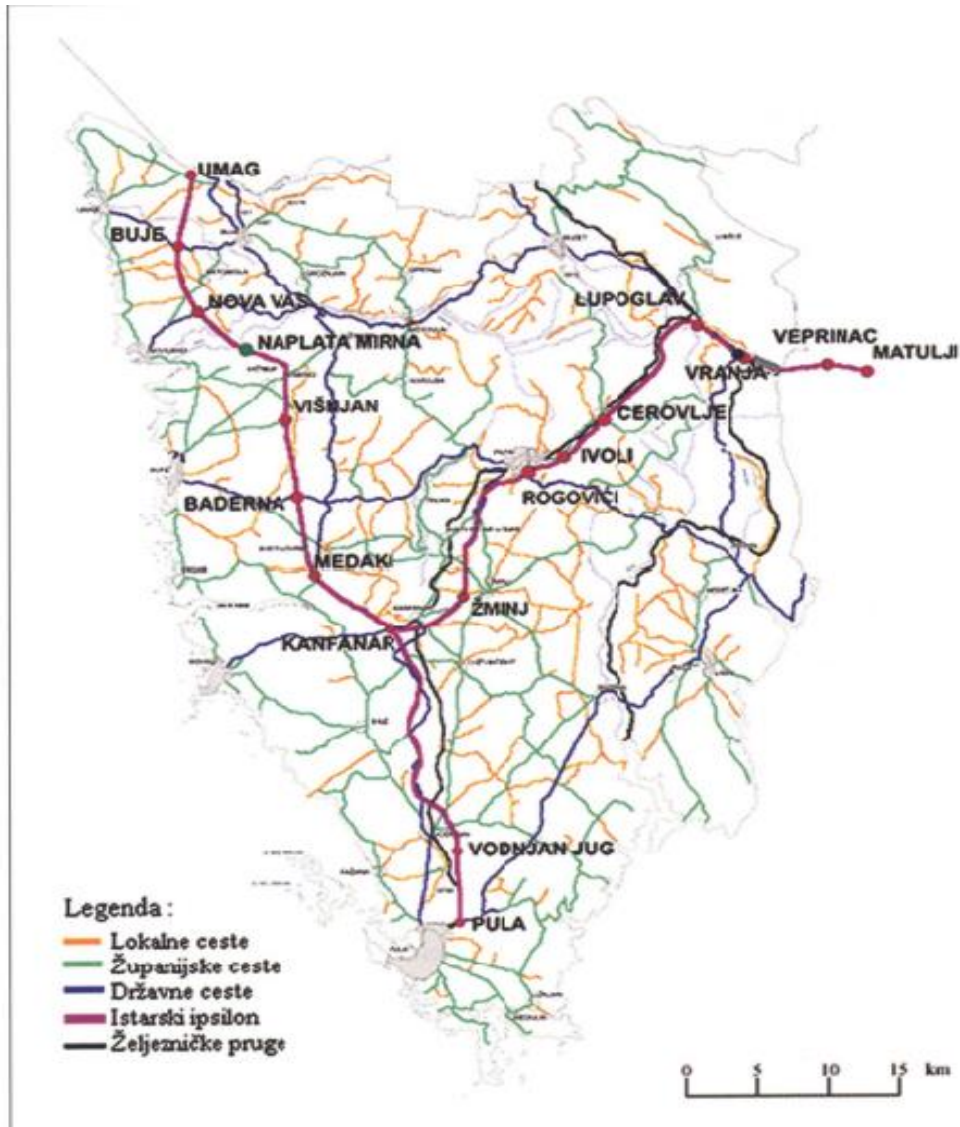
Cestovni prijevoz robe i putnika je gospodarska djelatnost, u kojoj netko vrši prijevoz za vlastite usluge ili vrši prijevozne usluge. Prijevoz za vlastite potrebe je najstarija djelatnost, od doba kada su naši preci vukli sijeno, lišće i druge šumske ili poljoprivredne proizvode na grani drveta. Svakako nam je najpoznatiji prijevoz kolima s volovskom, kravljom, konjskom ili magarećom vučom. Istarski vol i magarac simbol su snage, izdržljivosti i postojanosti. Sve do nedavno bili su osnovni prijevoz za seljake, vojsku, gospodarstvo i državu.²⁹

U Istarskoj županiji je 2005. godine ukupno registrirano 1.829 kilometara cesta, od čega nešto više od petine otpada na državne ceste, a gotovo 80% na županijske i lokalne ceste. Odnos između ukupne duljine cesta i površine pokazuje da Istru karakterizira veća gustoća cestovnih prometnica od prosjeka Hrvatske. Prostor Istarske županije ima veliki značaj za Republiku Hrvatsku jer predstavlja njezina „zapadna vrata“ prema Europi. Kvalitetna povezanost Istre sa ostalim dijelovima Hrvatske, te sa Slovenijom i Italijom važna je radi uspostavljanja međunarodnih prometnih tokova te promociju turizma. Izgradnjom Istarskog ipsilona unutrašnjost Istre doživjela je veliku promjenu. Značaj gradnje Istarskog ipsilona podrazumijeva ponajprije građevinske radove koji u izvedeni u Istri, čija vrijednost iznosi 270 milijuna eura, a predstavljaju glavnu okosnicu aktivnosti lokalnih građevinskih tvrtki koje su uvelike bile uključene u projekt. Kvalitetna cestovna mreža nesumnjivo je pogodovala razvoju unutrašnjosti Istre, koja je od 1996. do 2005. godine doživjela veliki preobražaj. Infrastruktura je znatno utjecala na odabir lokacija velikih poduzeća, a najzorniji primjer je Tvornica duhana Rovinj koja je većinu svojih proizvodnih cjelina preselila u Kanfanar, na rubu čvorišta Istarskog ipsilona. Svojim položajem Istarski ipsilon dodiruje veliki broj turističkih centara, kao i znamenitih gradića u središnjem djelu istre. Stoga ipsilon kao glavna istarska prometnica ima značajnu funkciju u turističkoj valorizaciji Istre. U dogovoru sa Turističkom zajednicom Istarske županije, koncesionar Istarskog ipsilona, tvrtka Bina – Istra, investirala je 260.000,00 kuna u postavljanje turističke signalizacije na 31 poziciji uzduž Istarskog ipsilona. Novom signalizacijom označene su povijesno – kulturne i prirodne znamenitosti i turistička mjesta i naselja u unutrašnjosti istre i na njenim obalama. Tako se

²⁹ Orbanić J. Promet u Istri, C.A.S.H. , Pula, 2005., str. 123.

turisti koji se kreću Istarskim ipsilonom pozivaju da otkriju spomenike kulture, znamenitosti i ljepote Istre.³⁰

Slika 5: Cestovna mreža Istarske županije

Izvor : <http://www.bina-istra.com/>

³⁰ Bina Istra, Društvena odgovornost, Dostupno na: <http://www.bina-istra.com/Default.aspx?sid=9> (Pristupljeno 28. kolovoza 2015.)

6.2. Željeznički promet

U Istarskoj županiji nalazi se 5,6% željezničkih pruga Republike Hrvatske i 6% željezničkih stanica. Iako je prostorna gustoća željezničke mreže u Županiji veća od prosjeka Hrvatske, taj podatak ima krajnje relativno značenje zbog skromnog značenja željeznice u prometnom sustavu Županije. Opadanje uloge željeznice očituje se u osjetnom padu broja prevezenih putnika i robe u razdoblju 1980. – 2005. U prvoj polovici 1980. – ih godina putnički promet bilježio je uzlaznu putanju, u drugoj polovici tog desetljeća umjereni pad, da bi se do sredine 1990. – ih prepolovio, s tendencijom daljnjeg smanjenja broja prevezenih putnika. Slično se i za više od 80% smanjio i promet robe željeznicom u promatranom razdoblju. Iskazani pad putničkog prometa posljedica je nepostojanja izravne željezničke veze između Istre i hrvatskih željeznica, budući da se promet na relaciji Istra – Zagreb odvija zaobilazno, preko Ljubljane, ali i općeg pada konkurentnosti željeznice kad je u pitanju putnički promet.³¹

Proteklih godina Istarske željeznice proživljavaju teške trenutke, zajedno sa svojim radnicima. 8. travnja 2013. godine ukinut je sav javni teretni prijevoz na istarskim prugama. Tim je potezom u pitanje došlo 48 radnih mjesta u HŽ Cargu³². Radnicima HŽ Carga ponuđena su nova radna mjesta na području poslovnice HŽ Carga Rijeka te su se neki od njih odlučili nastaviti sa radom unatoč skromnim plaćama. Za gospodarstvo Istre ukidanje teretnog prijevoza je veoma loše. Cjelokupni se prijevoz koji se odvijao željeznicom prebacio se na ceste. Nekim su se poduzećima koji su prije koristila željeznicu povećali troškovi iz razloga što im je trošak transporta cestom skuplji. Trenutno se na Istarskim prugama obavlja isključivo samo putnički prijevoz, koji je također dolazio u pitanje opstanka. Aktualna vlast u Istri proteklih 20 godina se nije zalagala za poticanje i unaprjeđenje istarskih pruga unatoč brojnim obraćanjima da se nešto poduzme na vrijeme kako se ovako nešto ne bi desilo. Kako je i prije rečeno, cestovni je promet preopterećen. Lokalnim cestama trebaju voziti kamioni i šleperi visokih tonaža što uništava kvalitetu cesta, a time je i smanjena kvaliteta života.

³¹ Njegač, D., Pejnović, D., Stanišić, S., Prometni sustav Istre – razvoj i problemi integriranja u prometni sustav Hrvatske, prosinac 2010., str. 15 – 16, Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr> (Pristupljeno: 1. rujna 2015.)

6.3. Pomorski promet

Pomorski promet Istarske županije također je nedovoljno integriran u pomorski sustav Republike Hrvatske, što zorno dokazuje raspored pomorskih linija. Istarske luke povezane su samo dvijema linijama u domaćem prometu. Trajektnom linijom Brestova – Porozina, Istra je povezana s otokom Cresom, a samo tijekom turističke sezone i Pula s Malim Lošinjem. Najvećim brojem prevezenih putnika među istarskim lukama ističe se Poreč, vodeće turističko središte Istre. Glavnina ostvarenog prometa odnosi se na obalnu plovidbu, turistički obilazak atraktivnih lokaliteta duž obalnog pročelja Poreštine, odnosno zapadne obale Istre te povezivanje sa obližnjim sjevernojadranskim lukama. Povezano s tim, većinu putnika čine turisti. Pomorski prijevoz tereta uglavnom je usmjeren prema Italiji. U njegovoj strukturi prevladava građevinski kamen koji se na taj način iz brojnih istarskih kamenoloma otprema prema Italiji, najčešće u Veneciju. Prijevoz tereta uglavnom se odnosi na pretovar u istarskim lukama, prije svega na pretovar kamena iz kamenoloma te manipulaciju teretom u brodogradilištu Uljanik u Puli. I u ovoj grani prijevoza evidentiran je nedostatak veza sa primorskim gradovima Hrvatske, posebno Rijekom, što ukupno doprinosi postojećoj niskoj razini integracije Istre u socio – ekonomski život Riječke makroregije, odnosno Hrvatske u cjelini.³³ Lukom Bršica, koja se nalazi na prostoru Istarske županije kod Raše, upravlja Lučka uprava Rijeka čiji je osnivač Republika Hrvatska. Lučki bazen Raša ima dva specijalizirana terminala, bršica za prekrcaj generalnog tereta, drva i žive stoke te skladišni prostor Štalije. Danas postoje mogućnosti prenamjene ovog prostora u atraktivan terminal za pružanje usluga u rukovanju generalnim teretom te prostornim mogućnostima za izgradnju dodatnih lučkih i industrijskih kapaciteta na površini oko 150 ha. Terminal Bršica ima odgovarajuće kapacitete za prihvata i otpremu stoke – privezište za dva broda i štale za 1000 grla krupne stoke. Specijalizirana obala opremljena je za ukrcaj i iskrcaj životinja tako da omogućava gotovo prirodan prijelaz životinja iz jednog u drugo prijevozno sredstvo. Stoka je na terminalu pod neprestanim veterinarskim nadzorom.³⁴

³³ Njegač, D., Pejnović, D., Stanišić, S., Prometni sustav Istre – razvoj i problemi integriranja u prometni sustav Hrvatske, prosinac 2010., str. 17 - 18, Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr> (Pristupljeno: 1. rujna 2015.)

³⁴ Lučka uprava Rijeka, Terminal Raša Bršica

Dostupno na: http://www.portauthority.hr/infrastruktura/terminali/terminal_rasa_brsica (Pristupljeno: 1. rujna 2015.)

7. RAZVOJNI PROGRAMI I STRATEGIJE ISTARSKE ŽUPANIJE

7.1. Regionalni operativni program

Regionalni operativni program (ROP) uobičajen je plansko – programski postupak za učinkovitije i uspješnije upravljanje razvojem regija i njihovih lokalnih zajednica. To je standardan instrument koji se koristi u EU za poticanje regionalnog razvoja. ROP Istarske županije izrađen je u skladu s postupkom i standardima koji se primjenjuju u EU, a njegovom se izradom htjelo istodobno postići više ciljeva. Osnovni cilj bio je da se prvi put, na široko participativan način, osmisli sveobuhvatan i cjelovit razvojni županijski plan kojim se prvo raspravljaju, a potom i određuju županijske razvojne vizije, strateški ciljevi, prioritete i mjere te se tako određuje dugoročan okvir za pojedinačne razvojne projekte. Izrazito važan cilj čijim se ostvarivanjem mobilizira mnogo dodatne razvojne energije bila je uspostava i izgradnja partnerstva svih razvojnih dionika – od javnog i privatnog sektora do civilnog društva i svih građana. Ključne dionike u razvoju Županije nastojalo se upoznati sa smislom i važnosti partnerstva pri izradi i provedbi ROP – a te ih metodološki sustavno uključiti u proces njegove izrade. Važan cilj pri izradi ROP – a bilo je i učenje odnosno jačanje sposobnosti za upravljanje razvojem, uključujući sposobnosti za analizu stanja i trendova, strateško promišljanje razvoja i određivanje prioriteta. Cilj ROP – a je stvoriti sveobuhvatnu i transparentnu bazu podataka o najvažnijim razvojnim projektima u Istarskoj županiji.

Regionalni operativni program je posebno važan za budući razvoj Istarske županije jer:

- Donosi konsenzusom utvrđenu viziju, strateške ciljeve, prioritete, mjere i projekte za cijelu Županiju
- Daje osnovu za usmjeravanje i rangiranje razvojnih projekata Županije, gradova i općina
- Stvara preduvjete da se razvojni projekti gradova i općina kandidiraju za financiranje sredstvima EU – a, državnih institucija i fondova RH, vlastitih sredstava Županije, te privatnih ulagača
- Omogućuje lakše usuglašavanje i povezivanje razvojnih projekata Županije, gradova i općina i njihovu učinkovitiju provedbu
- Pridonosi jačanju međužupanijske, prekogranične i međuregionalne suradnje u provedbi zajedničkih razvojnih projekata

- Daje osnovu za privlačenje stranih i domaćih ulagača za ostvarivanje javno – privatnog partnerstva

Proces izrade i pripreme ROP – a slijedi standardnu metodologiju za izradu regionalnih razvojnih programa.

Glavni elementi ROP – a su:

- *Osnovna analiza* (analiza stanja, razvojni problemi i potrebe Županije)
- *Swot analiza* (analiza snaga, slabosti, mogućnosti i prijetnji)
- *Vizija* (što Županija želi, što može i treba biti)
- *Strateški ciljevi i prioriteta* (dugoročni razvojni ciljevi Županije)
- *Mjere* (skup intervencija za ostvarenje ciljeva i prioriteta Županije)
- *Projekti* (aktivnosti za postizanje konkretnih razvojnih ciljeva Županije)
- *Plan provedbe* (institucije, mehanizmi, sredstva)³⁵

Veliku pažnju unutar Regionalnog operativnog programa zauzima Swot analiza. Swot analiza danas je veoma popularna za sagledavanje u sadašnje stanje, te planiranje budućih poslovnih procesa. Swot analiza Istarske županije prikazuje njezine snage, slabosti, mogućnosti (prilike) i prijetnje koje su obrađene prema razvojno važnim područjima, a to su: prirodni resursi, okoliš i infrastruktura, gospodarstvo, društvene djelatnosti i upravljanje razvojem. Valja napomenuti da su snage, slabosti, prilike i prijetnje međusobno povezane pa su zato primjerice slabosti zapreke za aktualizaciju snaga i korištenje prilika. Dovoljno uspješnim anuliranjem učinka postojećih slabosti i minimalnim iskorištavanjem postojećih snaga i prilika stvara se pozitivna sinergija kojom se omogućuje smanjivanje slabosti te se korištenje prilika čini lakšim i uspješnijim. Vrijeme i intezitet nastojanja da se ostvare pozitivne promjene vrlo su važne varijable u planiranju i upravljanju razvojem.

³⁵ Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., Zašto ROP?, str. 24 – 25, Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 12. rujna 2015.)

Tablica 6: Swot analiza Istarske županije koja prikazuje utvrđene razvojne snage, slabosti, prilike i prijetnje u gospodarstvu

<i>SNAGE</i>	<i>SLABOSTI</i>
<p><u>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ</u></p> <p><u>INFRASTRUKTURA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Povoljan geografski položaj za razvoj gospodarskih aktivnosti i turizma i međunarodno umrežavanje - Brojni očuvani i raznoliki prirodni resursi važan su resurs za razvoj turizma, ekološki uzgoj poljoprivrednih proizvoda i druge gospodarske aktivnosti 	<p><u>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ</u></p> <p><u>INFRASTRUKTURA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Neizgrađen sustav gospodarenja otpadom (sakupljanje, prijevoz i odlaganje) - Nedostatne javne institucije i kadrovi koji nisu osposobljeni za upravljanje okolišem - Neodgovarajuća prometna infrastruktura
<p><u>GOSPODARSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Izvozno gospodarstvo (brodogradnja, metalna industrija) - Razvijenost turističkog gospodarstva - Razvoj visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda i brendiranje (vino, maslinovo ulje) - Dinamičan razvoj malog i srednjeg poduzetništva te poticaji za njihov daljnji razvoj 	<p><u>GOSPODARSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nizak društveni BDP - Neriješeno gospodarenje poljoprivrednim zemljištem - Nezadovoljavajuća obrazovna struktura – nedostatak stručnjaka sa upravljačkim znanjima i vještinama - Nedovoljna potpora gospodarskom i ukupnom razvoju Županije od središnje države
<p><u>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Razvijenost srednjoškolskog obrazovanja - Kvaliteta viokih škola/fakulteta i razrađen i odobren Program aktivnosti za izgradnju Sveučilišta - Dobra teritorijalna mreža znanstvenih institucija i institucija socijalne skrbi - Zavičajna i sačuvana kulturna baština 	<p><u>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nema sustava praćenja i vrednovanja obrazovanja - Sezonske oscilacije u zapošljavanju - Pomanjkanje prostora, opreme i stručnih kadrova u osnovnom školstvu
<p><u>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Dobra suradnja Županije i jedinica lokalne samouprave - Osposobljenost razvojnih institucija i primjena programiranja i planiranja - Razvijena višegodišnja prekogranična suradnja 	<p><u>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatni razvoj sposobnosti za upravljanje lokalnim razvojem - Nedostatni programi za razvoj područja s poteškoćama u razvoju - Nedostatak znanja i vještina udruga za javno djelovanje

<i>MOGUĆNOSTI (PRILIKE)</i>	<i>PRIJETNJE</i>
<p><u>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ</u></p> <p><u>INFRASTRUKTURA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Sanacija i izrada novih odlagališta otpada - Sanacija i razvoj kanalizacijskog sustava putem razvojnih programa i potpore središnje države - Razvoj prometne infrastrukture (Istarski Y) 	<p><u>PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ</u></p> <p><u>INFRASTRUKTURA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Pritisak domaćeg i inozemnog kapitala na izgradnju obale - Porast zagađenja Jadranskog mora i obale iz bližeg i daljeg okruženja - Neodgovarajuća zakonska regulativa o okolišu
<p><u>GOSPODARSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Unaprijeđenje poduzetničke infrastrukture - Razvoj tehnološke infrastrukture - Produženje turističke sezone - Poticanje suradnje između turizma, kulturnog sektora i aktivnosti u ruralnom razvoju - Promicanje proaktivnog pristupa izravnim stranim ulaganjima 	<p><u>GOSPODARSTVO</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Rastuća konkurentnost na tržištu EU – a i globalnom tržištu - Ograničenja EU – a za razvoj poljoprivrede i ribarstva - Pritisak masovnog turizma - Netočna percepcija razvojnih potreba Istre na razini središnje države
<p><u>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Stjecanje i razmjena novih, kvalitetnijih znanja kroz otvaranje Sveučilišta i njihova međunarodnog umrežavanja - Brži razvoj visokog školstva i znanstvenoistraživačkog rada intenzivnijim sudjelovanjem u projektima/programima - Podizanje kvalitete zdravstvenih usluga - Programi razvoja multikulturalnosti 	<p><u>DRUŠTVENE DJELATNOSTI</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Devastacija kulturne baštine zbog izgradnje - Nedostatno i nesigurno financiranje društvenih djelatnosti - Odlazak kadrova u druge zemlje i u druge hrvatske županije - Migracije stvaraju veće potrebe u društvenim djelatnostima
<p><u>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jačanje ulaganja u ljudske resurse - Informatizacija uprave i društva - Priprema i provedba programa uravnoteženog razvoja korištenjem nacionalnih programa i programa EU 	<p><u>UPRAVLJANJE RAZVOJEM</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Nezadovoljavajuća decentralizacija u svim segmentima važnim za županijski i lokalni razvoj - Porezna politika neprimjerena lokalnom razvoju

Izvor: Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., SWOT analiza razvojnih potencijala i perspektiva IŽ – a, str. 95 – 97, Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 20. kolovoza 2015.)

- **PRIRODNI RESURSI, OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA** – Povoljan geografski položaj, ugodna klima, biljna i životinjska raznolikost važan su resurs za razvoj turizma te ekološke proizvodnje na području Istarske županije. Unutrašnjost Istre omogućava razvoj obiteljskih gospodarstava i eko – turizma. Kao prioritete treba uzeti razvoj infrastrukture, modernizaciju prometnica, sanaciju odlagališta i dr. čije će realizacija ojačati razvojne potencijale Istarske županije. Kvalitetni i dosljedno provedeni prostorni planovi ključan su instrument za usmjeravanje ravnomjernog razvoja te da se optimalno koriste postojeći prirodni resursi.

- **GOSPODARSTVO** – Snažan utjecaj na gospodarstvo istarske županije ima turizam. Naglesak se treba staviti na proizvodnju visokovalitetnih poljoprivrednih proizvoda kao što je maslinovo ulje i vino. Ti su proizvodi mamac za mnoge turiste da posjete Istru te da uživaju u jedinstvenom gastronomskom doživljaju. Također, kako je rečeno, raznim se prezentacijama i sajmovima nastoje prikazati pozitivni učinci proizvodnje i potrošnje domaćih proizvoda te da se njihova primjena čim više integrira sa turističkom ponudom. Uspješno poslovanje velikih gospodarskih sustava poput Uljanika, Cimosa, Plave Lagune, Istraturista, TDR – a i drugih predstavlja važan potencijal za razvojno, tehnološko i poslovno povezivanje (klasteri), a samim time se povećava i uspješnost i konkurentnost gospodarstva Istarske županije. Za daljnji gospodarski razvoj je važno da Županija ima utvrđene razvojne programe i projekte koji se tiču poduzetništva, poljoprivrede, razvoja visokog školstva i dr. Time se stvara dobar temelj za iskorištavanje prilika i mogućnosti koje pružaju razvojni programi u RH, te oni iz EU – a.

- **DRUŠTVENE DJELATNOSTI** – Razvijenost srednjoškolskog obrazovanja te kvaliteta programa visokih škola od velike su važnosti za razvoj Županije. Sveučilišta se trebaju koncentrirati i koristiti najnovija znanja koje će prenijeti na studente. Također treba osnažiti programe cjeloživotnog učenja jer se tako stvaraju snažne baze znanstvenika te se time pridonosi uspostavljanju gospodarstva zasnovanog na znanju i inovacijama uz primjenu novih znanja i dostignuća. Nadalje, sačuvana kulturna baština pridonosi razvoju turizma. To je potencijal koji pridonosi očuvanju i njegovanju istarskog identiteta i jačanju njegove prepoznatljivosti.

- UPRAVLJANJE RAZVOJEM – Suradnja Županije sa jedinicama lokalne samouprave dobar su temelj za upravljanje razvojem na županijskoj razini. Za tu je suradnju uvelike zaslužna Istarska razvojna agencija (IDA). Niz prekograničnih projekata rezultat su suradnje sa partnerima iz Italije i Slovenije, a financirani su iz fondova EU –a. Te tradicionalne veze potencijal su za daljnje jačanje prekogranične suradnje i provedbu novih razvojnih projekata.³⁶

7.2. Županijska razvojna strategija

Županijska razvojna strategija (ŽRS) temeljni je planski dokument za održivi društveno-gospodarski razvoj svake županije. Sukladno Zakonu o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), navedene strategije zamijenile su Regionalne operativne programe. ROP Istarske županije, koji je za razdoblje od 2006. do konca 2010. godine izradila Istarska razvojna agencija, a Skupština Istarske županije usvojila 11. rujna 2006. godine, koncem 2010. naslijedila je Županijska razvojna strategija za razdoblje od 2011. do 2013. godine.

Razvojna strategija Istarske županije usmjerena je u provedbi ka ostvarenju vizije Županije, putem postavljenih strateških ciljeva i prioriteta. Važna komponenta ŽRSIŽ je Baza razvojnih projekata koja čini njezin provedbeni dio. Kvaliteta projekata u Bazi razvojnih projekata uvelike doprinosi realizaciji mjera, te ostvarenju prioriteta i strateških ciljeva, te uspješnosti provedbe Strategije u cjelini. Da bi proces provedbe ŽRSIŽ bio učinkovit i uspješan, njime se moraju osmisliti i osigurati važni elementi njezine provedbe, uključujući: provedbene institucije i mehanizme, strategije financiranja, postupke praćenja i vrednovanja projekata i programa. Najvažniju ulogu u provedbi ima Jedinica za provedbu projekata. Njezino je logično mjesto unutar Istarske razvojne agencije, koja je ujedno koordinirala pripremu ŽRSIŽ. Jedan od ciljeva ove strategije je da pridonese uspješnijem natjecanju za financijska sredstva iz raznih potencijalnih izvora jer Županija u ŽRSIŽ – u dobiva dobro strukturiran razvojni plan, prikladan za prezentaciju potencijalnim izvorima financiranja. ŽRSIŽ je „promjenjiv“ razvojni plan koji se sastoji od niza razrađenih poglavlja. Predložene procedure praćenja i vrednovanja imaju važnu ulogu u osiguravanju kako efikasnosti tako i trajne

³⁶ Istarska razvojna agencija, Regionalni operativni program Istarske županije 2006. – 2010., SWOT analiza razvojnih potencijala i perspektiva IŽ – a, str. 98., Dostupno na: www.ida.hr/fileadmin/sadrzaji/datoteke/ROP.pdf (Pristupljeno: 20. kolovoza 2015.)

prilagođenosti ŽRSIŽ i Baze razvojnih projekata, u uvjetima okruženja koje se stalno mijenja.³⁷

Slijedeći program tj. strategija koja je u fazi izrade je Županijska razvojna strategija Istarske županije za razdoblje od 2015. do 2020. godine. Također i u ovom dokumentu će se prema odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske odrediti strateški ciljevi i prioriteti održivog društveno – gospodarskog razvoja Istarske županije, uzimajući prije svega načelo partnerstva te konsenzusa svih relevantnih nacionalnih, regionalnih i lokalnih dionika o razvojnim potrebama Županije. Radne grupe koje sudjeluju u izradi nove Strategije razvoja sastavljene su od svih relevantnih dionika razvoja po strateškim područjima: pročelnik upravnih tijela, predstavnika akademskog sektora, sektora zapošljavanja malog i srednjeg poduzetništva, sektora razvoja civilnog društva, sektora zaštite i spašavanja, sektora sporta te sektora razvojnih agencija. Županijska razvojna strategija Istarske županije za razdoblje od 2015. do 2020. godine ključna je za buduće razdoblje, te će biti usklađena sa operativnim programima i strateškim prioritetima razvoja s ciljem što boljeg planskog financiranja projekata putem EU fondova. Planirana ukupna alokacija EU sredstava za Republiku Hrvatsku do 2020. godine iznosi 10,5 mlrd. EUR.³⁸

Izrada Regionalnog operativnog programa i Županijske razvojne strategije temelj je uspješnog vođenja gospodarstva. To su bitni dokumenti koji daju uvid u sadašnje stanje te smjernice za daljnje procedure koje su potrebne kako bi svaki segment gospodarstva pravilno djelovao. U narednim godinama izraditi će se i drugi programi i strategije čime se i dalje prati stanje gospodarstva te razmatraju nove prilike i rješenja.

³⁷ Istarska županija, Istra - Istria, Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011. – 2013., Dostupno na: http://www.istra-istria.hr/uploads/media/ZRS_Istarske_zupanije_2011_-_2013_-_Materijal_za_Skupstinu_IZ.pdf, (Pristupljeno 19. rujna 2015.)

³⁸ Istarska županija, Istra - Istria, Započela izrada nove Županijske razvojne strategije Istarske županije 2015. – 2020., Dostupno na: http://www.istra-istria.hr/index.php?id=2326&tx_ttnews%5BpS%5D=1372095767&tx_ttnews%5Bpointer%5D=15&tx_ttnews%5Btt_news%5D=2841&tx_ttnews%5BbackPid%5D=2334&cHash=eb654472ad, (Pristupljeno 19. rujna 2015.)

8. ZAKLJUČAK

Istarska je županija moderna i konkurentna regija prepoznatljive kulturne i prirodne baštine. Po svojim je mogućnostima veoma privlačna kako domaćim tako i stranim ulagačima. U narednim godinama Istarska županija mora zadržati i osnažiti vodeći položaj među 20 hrvatskih županija i iskoristiti sadašnje pozitivne trendove rasta za budući razvoj. Izgradnja i razvoj tehnološke infrastrukture poboljšati će daljnji razvoj malih poduzetnika te će se tako lakše povezati sa istraživačkim institucijama i razviti nove tehnologije. Kako je gorući problem što u Istarskoj županiji ima malo visoko obrazovanih kadrova treba podržavati formiranje stručnjaka i managera, a isto tako i zadržavanje tih stručnjaka unutar Županije kako bi svojim znanjima i vještinama doprinijeli razvoju gospodarstva. Što se tiče turizma važno je podići kvalitetu turističkih usluga i proizvoda. Prioritet je domaće proizvode čim više uključiti u turističku ponudu te ih učiniti prepoznatljivim među stranim turistima, a i pobuditi svijest domaćeg stanovništva o pozitivnim učincima za naše gospodarstvo koje donosi potrošnja tih proizvoda. Uzgoj maslina i proizvodnja visokokvalitetnog maslinovog ulja, vinogradarstvo i proizvodnja vrhunskih vina imaju dugu tradiciju na području Istarske županije. Veliki broj OPG – ova koji koriste suvremena znanja i tehnologiju stvaraju prepoznatljive marke proizvoda te relativno uspješno posluju. Posebno su uspješni OPG – ovi kod kojih su se u proces proizvodnje uključili mladi i školovani nasljednici. Što se tiče prometa, važno je čim više rasteretiti lokalne ceste od prometa. Teško je o tome govoriti jer je na području Istarske županije ukinut teretni prijevoz željeznicom. Željeznički promet u Istri proteklih godina proživljava teške trenutke, stoga bi se velika pažnja trebala posvetiti da željeznički promet opet oživi u Istarskoj županiji, a i općenito u cijeloj Republici Hrvatskoj, jer je ono od velike važnosti za sliku ukupnog gospodarstva. Važno je isto tako modernizirati i rekonstruirati pojedine dionice, objekte, krivine i raskrižja te izgraditi obilaznice naselja.

Kroz ovaj su rad opisani najbitniji segmenti gospodarstva Istarske županije. Na tim segmentima treba i dalje naporno raditi kako bi gospodarstvo bilježilo čim bolje rezultate. Veoma je bitno za sve nas da doprinesemo razvoju naše Istarske županije. Mladi i školovani pojedinci trebaju težiti daljnjem usavršavanju i stjecanju novih znanja i vještina. Kako je u radu rečeno, Istarska županija bilježi nedostatak visokoobrazovanih kadrova stoga je veoma bitno pobuditi svijest da se zadrži i razvija čim više mladih obrazovanih ljudi. Stvaranje konkurentnog gospodarstva, razvoj ljudskih resursa, visok društveni standard, održivi razvoj i prepoznatljivost Istarske županije neki su od prioriteta koje treba osnažiti u narednim

godinama jer su oni temelj uspješnog gospodarstva. Raspoložemo monogobrojnim resursima, baštinom i ljepotama koje uvelike treba cijeniti i čuvati. Briga o prirodi i zaštiti okoliša također treba biti prioritet za uspješno gospodarstvo. Zajedničkim naporima trebamo budućim naraštajima ostaviti još bolju i uspješniju Istru. Unaprjeđenje turizma, poljoprivredne proizvodnje, poduzetništva samo su neke od predispozicija na koje treba obratiti posebnu pažnju jer je upravo to temelj uspješnog i konkurentnog gospodarstva.

9. LITERATURA

• KNJIGE

- Bratulić, J. i Cotman, I., Kamen Pazin 1954. – 2004., „KAMEN“ d.d. Pazin, 2004.
- Matijašić, R. Gospodarstvo antičke Istre – Arheološki ostaci kao izvori za poznavanje društveno – gospodarskih odnosa u Istri i antici, Zavičajna naklada „Žakan Juri“ Pula, 1998.
- Orbančić J. Promet u Istri, C.A.S.H. , Pula, 2005.
- Ružić, P. Ruralni turizam Istre; pretpostavke i činitelji razvoja, stanje i perspektiva , Institut za poljoprivredu i turizam Poreč, Pula, 2011.
- Škabić – Kersan, I. i Afrić Rakitovac, K. Klasteri i gospodarski potencijali Istarske županije, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam „Dr. Mijo Mirković“, Pula, 2011.

• PUBLIKACIJE

- EU projekti u Istri, Upravni odjel za međunarodnu suradnju i EU integracije Istarske županije, 2011.
- Istarska razvojna agencija i Istarska županija, Program razvoja poduzetničkih zona 2010. – 2014., 2013
- Istarska razvojna agencija i Istarska županija, Regionalni operativni program istarske županije 2006. – 2010., 2005.
- Istarska županija, Županijska razvojna strategija Istarske županije 2011. – 2013.
- Nacionalno vijeće za konkurentnost, Regionalni indeks konkurentnosti Hrvatske, 2013.
- Njegač, D., Pejnović, D., Stanišić, S., Prometni sustav Istre – razvoj i problemi integriranja u prometni sustav Hrvatske, prosinac 2010., <http://hrcak.srce.hr>

- **INTERNET STRANICE**

- Bina Istra, <http://www.bina-istra.com>
- DZZS, Statistički ljetopis 2013./2014., Državni zavod za statistiku, <http://www.dzs.hr>
- GEOGRAFIJA.hr , <http://www.geografija.hr>
- GradPula.com, <http://www.gradpula.com>
- Institut za turizam, <http://www.mint.hr>
- Istarska razvojna agencija, <http://ida.hr>
- Istarska županija, <http://www.istra-istria.hr/>

- Istarski supermarketi, <http://www.marketis.hr/o-nama.html>
- Istrapedia, <http://istrapedia.hr>
- Istria Communicating Europe, <http://www.istra-europa.eu>

- Lučka uprava Rijeka, <http://www.portauthority.hr>
- Održivi turizam Hrvatska, <http://www.odrzivi.turizam.hr>
- Ribarska zadruga „Istra“, <http://www.riba-istra.hr/hr/o-nama.html>
- Službeni turistički portal Istre, www.istra.hr
- „Vladimir Gortan“ d.d., Pazin, <http://www.vladimir-gortan.hr/O-nama.aspx>
- Zelena Istra , <http://www.zelena-istra.hr>

10. Popis tablica, slika i grafikona

• **TABLICE**

- Tablica 1: Prirodno kretanje stanovništva u 2012. i 2013. godini po županijama
- Tablica 2 : Struktura ukupnog prihoda Istarske županije po djelatnostima (za 2005. godinu)
- Tablica 3: Dolasci i noćenja turista u Istri po značajnijim turističkim zajednicama za mjesec srpanj 2014. i srpanj 2015. godine
- Tablica 4: Investicije u zaštitu okoliša u 2011. i 2013. godini u Istarskoj županiji
- Tablica 5: Osnovni razvojni izazovi i potrebe sektora prometne infastrukture
- Tablica 6: Swot analiza Istarske županije koja prikazuje utvrđene razvojne snage, slabosti, prilike i prijetnje u gospodarstvu

• **SLIKE**

- Slika 1: Promjene u rangiranju županija po konkurentnosti
- Slika 2: Statistički indikatori – usporedba ranga 2010. i 2013. godine godine i profil konkurentnosti Istarske županije
- Slika 3: Anketni (perceptivni) indikatori – usporedba prosječnih ocjena 2010. i 2013. godine i profil konkurentnosti Istarske županije
- Slika 4: Cestovna mreža Istarske županije

• **GRAFIKONI**

- Grafikon 1: Izvoz kamena 1990. – 2003. u USD

SAŽETAK

Razvitak gospodarstva Istre seže još u doba antike kada se stanovništvo bavilo ratarstvom, vinogradarstvom, maslinarstvom i ribarstvom. Vrijedni i uporni ljudi gradili su temelje uspješnog gospodarstva koje se i danas nastoji održati konkurentnim. Tome dokazuje činjenica da Istarska županija zauzima treće mjesto na ljestvici konkurentnosti od svih županija Republike Hrvatske. Rezultat toga je razvijena poduzetnička i financijska infrastruktura. Međuregionalna i međunarodna suradnja, odnosno EU projekti vrlo su bitni segmenti koji unaprjeđuju istarsko gospodarstvo. Tijekom proteklih godina ostvarene su značajne suradnje sa raznim institucijama i agencijama u zemlji i inozemstvu te je tako realiziran niz značajnih projekata. Razvoj turizma, posebno ruralnog turizma od bitne je važnosti za gospodarstvo. Osim hotela uz obalu, Istra može ponuditi smještaj u idiličnim selima koji odišu tišinom i prirodnim ljepotama, uz bogatu gastronomsku ponudu domaćih proizvoda. Ti se isti domaći proizvodi nastoje čim više uključiti u turističku ponudu kako bi se povećala njihova potrošnja, a i prepoznatljivost. Prostor Istarske županije ima veliki značaj za Republiku hrvatsku jer predstavlja njezina „zapadna vrata“ prema Europi. Kvalitetna povezanost Istre sa ostalim dijelovima Hrvatske, te sa Slovenijom i Italijom važna je radi uspostavljanja međunarodnih prometnih tokova te promociju turizma. Stoga je važno unaprjeđenje cestovnog, željezničkog i pomorskog prometa.

SUMMARY

Economic development of Istria dates back to ancient times when the population engaged in farming, viticulture, olive growing and fishing. Hard working and persistent people build the foundations of a successful economy that is still today trying to keep competitive. This proves the fact that Istria county ranks third in the competitiveness rankings of all Croatian counties. The result is a developed entrepreneurial and financial infrastructure. Interregional and international cooperation, and EU projects are very important segments that improve the Istrian economy. Over the past years there have been achieved significant cooperation with various institutions and agencies at home and abroad and that realized a number of significant projects. The development of tourism, especially rural tourism is essential for the economy. In addition to hotels along the coast, Istria can offer accommodation in idyllic villages that reflect the tranquility and natural beauty, with its rich cuisine of local products. These same local products are used in the tourist offer in order to increase their consumption, and

recognition. The area of the Istrian Region is of great importance for Croatia because it represents its "western gate" to Europe. Quality connection of Istria with the rest of Croatia, and with Slovenia and Italy is important to establish international traffic flows and promotion of tourism. Therefore, it is important to improve road, rail and maritime transport.